

LAPINLAHDEN KUNTA

Talousarvio 2024 Taloussuunnitelma 2025–2026

LAPINLAHTI

Sisällysluettelo

1	Kunnanjohtajan katsaus	3
2	Talousarvion yleisperustelut	5
2.1	Strategia.....	5
2.1.1	Tahtotila.....	5
2.1.2	Arvot	5
2.1.3	Strategiset kärkitavoitteet	5
2.2	Riskit ja riskienhallinta	7
2.2.1	Strategiset riskit.....	7
2.2.2	Taloudelliset riskit.....	8
2.2.3	Toiminnalliset riskit	8
2.2.4	Vahinkoriskit	9
2.2.5	Riskien ja riskienhallinnan raportointi.....	10
2.3	Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntatalous vuosina 2024–2026	10
2.3.1	Kansainvälinen talous	10
2.3.2	Suomen talous	10
2.3.3	Kuntatalous.....	11
2.4	Lapinlahden kunnan vuoden 2024 talousarvion yleiset perusteet ja tulolaskelma	11
2.5	Konserniohjaus talousarviossa	17
2.6	Talouden tasapainottaminen	17
2.7	Talousarvion hyväksyminen ja sitovuustaso	18
3	Käyttötalous lautakunnittain	19
3.1	Keskusvaalilautakunta	19
3.1.1	Toimintasuunnitelma	19
3.2	Tarkastuslautakunta	19
3.2.1	Toimintasuunnitelma	19
3.3	Kunnanhallitus	19
3.3.1	Tuloarvio ja määrärahat	20
3.3.2	Toimintasuunnitelma	20
3.3.3	Strategiset tavoitteet.....	23
3.4	Sivistyslautakunta	31
3.4.1	Tuloarvot ja määrärahat	31
3.4.2	Toimintasuunnitelma	32
3.4.3	Strategiset tavoitteet.....	42
3.5	Tekninen- ja ympäristölautakunta.....	45
3.5.1	Tuloarvio ja määrärahat	46

3.5.2	Toimintasuunnitelma	47
3.5.3	Strategiset tavoitteet.....	52
4	Tuloslaskelmaosa.....	58
5	Investointiosa	59
6	Rahoituslaskelmaosa	63

1 Kunnanjohtajan katsaus

Vuoden 2024 talousarvio on laadittu haastavassa tilanteessa. Se on toinen talousarvio, joka laaditaan 1.1.2023 tapahtuneen hyvinvointialueuudistuksen, eli mittavan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen jälkeen. Uudistuksen myötä kunnan toimintakate tipahti alle kolmasosaan edellisestä ja huokaistiin, että ison osan kunnan budjetista vienyt sote siirtyi leveimmille harteille. Nyt on eletty kohta vuosi soten jälkeistä aikaa, mutta taloudelliset haasteet eivät ole ainakaan helpottaneet.

Lapinlahden kunta on vuoden 2022 tilinpäätöstietojen mukaan ainoa kunta Pohjois-Savossa, jonka taseessa on kertynyttä alijäämää. Myös kuntakonsernin tase on alijäämäinen ainoa kuntana Pohjois-Savossa. Kokonaisuudessaan kunnan vuoden 2022 tilinpäätös muodostui 2,4 miljoonaa euroa alijäämäiseksi, minkä takia kunnan taseessa on 0,6 miljoonaa euroa kumulatiivista alijäämää. Lapinlahden tulos on ollut tappiollinen sekä vuonna 2021 että 2022, ja olemme myös Pohjois-Savon viidenneksi velkaisin kunta, eikä lainamäärän kasvu ole hyvinvointialueuudistuksen myötä pienentyneelle kunnan taloudelle suotavaa. Pienen sivantovaiheen tuo vuosi 2023, sillä tällä hetkellä näyttää, että tilikauden tulos tulisi olemaan plusmerkkinen.

Vuoden 2024 talousarvion ja vuosien 2025–2026 taloussuunnitelman laatiminen oli erityisen haasteellista. Vaikka hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä kunnan taloudellisesta volyyymistä siirtyi hyvinvointialueelle toimintakatteella mitattuna noin 45 miljoonan euron kokonaisuus ja samalla kunnan henkilöstömäärä väheni noin 400 henkilöllä, katosi myös kunnan rahoituksesta vastaavan suuruinen siivu. Jos kunnan palvelut ja toiminta tuotetaan vuonna 2024 vastaavasti kuin tänä vuonna, johtaa palkkakustannusten nousu, palveluissa ja materiaaleissa koettu inflaatio sekä valtionosuustulojen lasku verojen korotuksesta huolimatta noin 1,3 miljoonaa euroa alijäämäiseen talousarvioon.

Lapinlahden kunnan talousarvio vuodelle 2024 on jouduttu valmistelemaan pääosin perustuen vuoden 2023 toimintaan. Toiminnan tehostaminen ilman rakenteellisia muutoksia ei ole alijäämän nitistämiseksi mahdollista, vaan talouden tasapainottamissuunnitelman laatimiselle on ilmeinen tarve. Myös kuntalain (410/2015) 110 § 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Sitä se ei meillä ole, vaan alijäämän miinusmerkki suunnitelmakaudella venyy lähes kolmeen miljoonaan euroon saakka. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Myös tällä hetkellä kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Ensi vuoden tärkein tehtävä on kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti tehdä ja toimeenpanna onnistunut talouden tasapainotussuunnitelma. Suunnitelma pitää sisällään mm. kaikkien osastojen palveluverkko- ja organisaatioselvityksen, kiinteistöstrategian päivityksen, kunnan tytäryhtiörakenteen selvittämisen, tulopohjan laajentamisen ja verotulojen tarkistukset.

Tasapainotussuunnitelmaa tehdään luottamushenkilöistä, kunnanjohtajasta ja osastojen johtajista, henkilöstön edustajasta ja tarvittaessa kutsuttavista asiantuntijoista koostuvan tasapainottamisohjausryhmän toimesta työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa. Tasapainotussuunnitelma on niin laaja yhtenäinen kokonaisuus, että työlle on varattava riittävästi aikaa ja se valmistuu syksyllä 2024 ennen vuoden 2025 talousarvion valmistelua. Ohjausryhmä on jo tehnyt myös välittömiä toimenpiteitä, kuten evästännyt veroprosenttien tarkistuksiin.

Haastavasta taloustilanteesta huolimatta kunnan on uskallettava myös uudistua ja investoida elinvoima kasvattamiseen. Tulevana vuonna kiinnitämme huomiota palvelujemme modernisoimiseen kohti tulevaisuuden palvelutarvekysyntää. On tunnistettava kuntalaisten ajassa muuttuvat palvelutarpeet ja vastattava niihin, eikä palveluja tuoteta enää vain siksi, että niin on aina tehty. Palveluja muokataan kysyntää vastaavaksi ja palvelujen hinnoittelun ohjenuorana on kaikille tasapuolinen omakustannusperiaate. Hyvinvointialueiden aloittamisen jälkeen kunnat vastaavat mm. elinkeinopalveluluista, teknisestä toimesta, päivähoidosta, varhaiskasvatuksesta, opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista. Laajasti ymmärtäen vastaamme kaikesta, mikä vahvistaa kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä.

Muutoksen tarve on otettu huomioon viime vuonna uudistetussa kuntastrategiassa. Kuntastrategian mukainen visiomme on: Intohimona elää ja yrittää. Haluamme olla hyvän elämän mahdollistaja ja houkutteleva elinympäristö kodille ja yrityksille. Tähän päästäksemme meidän on entistäkin viisaammin panostettava rajalliset resurssimme peruspalveluihin, hyvinvointia edistävään yhteistyöhön ja kaikenlaisen elinkeinotoiminnan kehittämiseen. Haluamme myös osallistaa kuntalaisia entistä aktiivisemmin yhteisönsä sekä viihtyisän ja turvallisen elinympäristön kehittämiseen. Kunnan talouden tasapainottaminen on myös kuntastrategiamme mukaista työtä.

Vaikka hyvinvointialueuudistus on takana, tuovat tulevat vuodet mukanaan ennätysellisen paljon uutta, kuten TE-palvelujen siirtymisen kunnan vastuulle, kuntien valtiosuusjärjestelmän uudistuksen, ja on meillä ratkottavana myös mielenkiintoisia tuulivoimahankkeita kunnan alueella. Laitetaan ensin kuntamme talouden pohja kuntoon, jonka jälkeen vakaalle perustukselle on tukeva rakentaa tulevaisuutta. Tarkasti harkiten, yhteen hiileen puhaltaen, kuntalaisia kuullen ja kieli keskellä suuta kuntamaailman karikoita vältellen uskallan odottaa meillä olevan edessämme hyvän ja onnistuneen vuoden 2024.

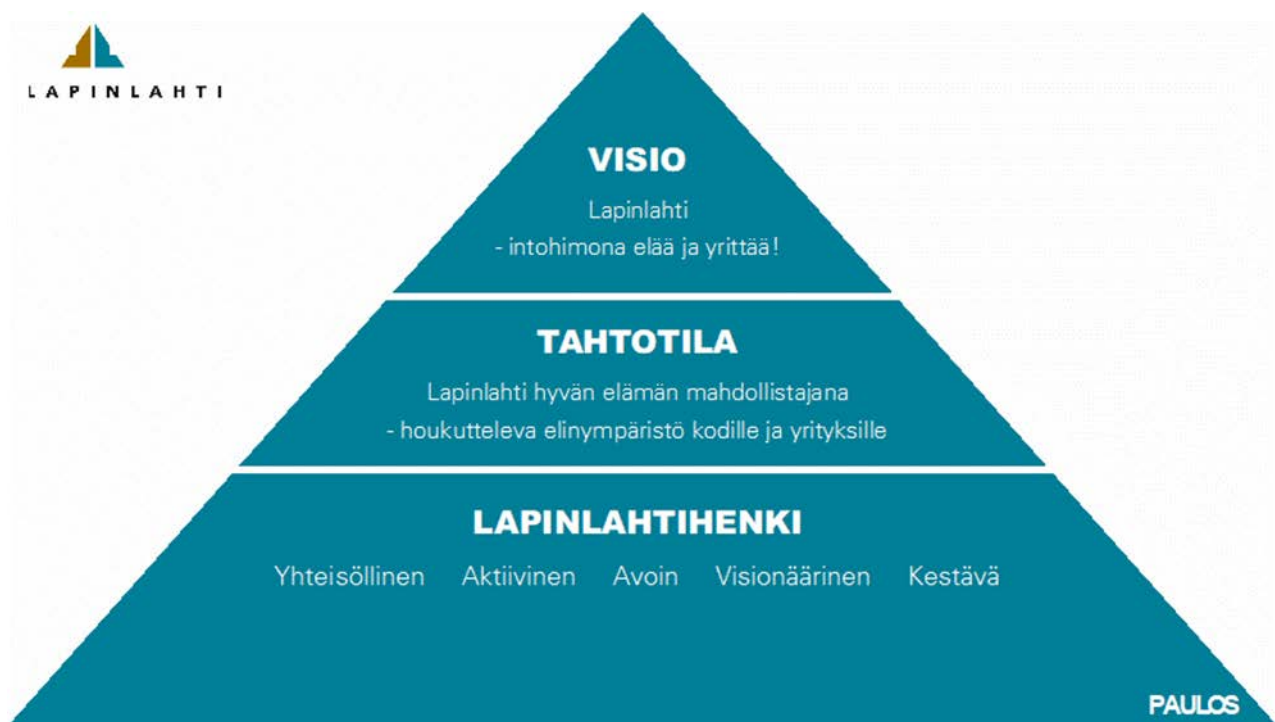
Henri Ruotsalainen
kunnanjohtaja

2 Talousarvion yleisperustelut

2.1 Strategia

Strategia ohjaa koko kuntakonsernin toimintaa. Valtuuston rooli strategiaprosessissa on keskeinen, koska se linjaa tavoitteet. Tavoitteisiin konkreettisen sisällön tekevät toimialat omissa toiminta- ja käyttösuunnitelmissa, jotka hyväksytään lautakunnissa ja kunnanhallituksessa.

Kuntastrategiassa Lapinlahti - intohimona elää ja yrittää määritellään kunnan tahtotila vuosiksi 2022–2025. Strategiassa esitetään visio, toiminta-ajatus sekä arvot. Vision saavuttamiseen on valittu neljä strategista kärkeä ja niille on määritelty tavoitteet.

2.1.1 Tahtotila

Lapinlahden kunnan tahtotila on olla hyvän elämän mahdollistajana houkutteleva elinympäristö kodille ja yrityksille.

2.1.2 Arvot

Arvomme on lapinlahtihenki eli olemme yhteisöllinen, aktiivinen, avoin, kestävä ja visionäärinen.

2.1.3 Strategiset kärkitavoitteet

Lapinlahti on visionäärinen ja tekevä kunta

Yksi keskeisistä tavoitteista on idea- ja kokeilukulttuurin rakentaminen, jossa rohkaistaan tavoitelähtöiseen ideointiin ja nopeisiin kokeiluihin. Luomme kulttuurin, joka rohkaisee tavoitelähtöiseen ideointiin ja nopeisiin kokeiluihin sekä rakennamme prosessin ideoiden keräämiselle, kehittämiselle ja testaamiselle.

Kehitämme kuntaa ekologisesti kestäväällä tavalla ottamalla päätöksenteossamme huomioon ympäristövaikutukset sekä toteutamme ja seuraamme ilmastosuunnitelmaa 2021–2035.

Lisäämme Lapinlahden tunnettuutta keskittymällä viestinnässä strategiaan kärkeä tavoitteisiin sekä vahvistamme kunnan mainetta hyvänä työnantajana, millä on tarkoitus varmistaa parhaiden osaajien rekrytointi.

Palvelemme intohimoisesti

Palveluketjumme ovat sujuvia ja tehokkaita, jolloin henkilöstömme tekee merkityksellistä ja arvoa tuottavaa työtä. Tavoitteenamme on sujuvoittaa ja tehostaa palveluketjujen toteutusta kuuntelemalla asiakasta ja palvelujen toteuttajia. Ottamalla henkilöstö mukaan palvelujen suunnitteluun ja panostamalla johtamiseen, työ tuntuu merkityksellisemmältä ja lisää arvostuksen tunnetta sekä työhyvinvointia. Lapinlahden palveluita kehitetään ennakoivasti palautteen, ideoiden ja kokeilujen avulla.

Henkilöstömme voi hyvin ja kokee työnsä merkitykselliseksi. Tätä turvataan oallistavalla ja kannustavalla johtamisella. Toimintamme on asiakaskeskeistä, joustavaa sekä aloitteellista. Henkilöstömme osaaminen on ajan tasalla ja jokaisella on selkeä rooli strategian toteuttamisessa sekä urapolun suunnittelu on osa kehityskeskusteluja

Edistämme perhemyönteisyyttä teoilla ja päätöksillä, jotka saavat perheet pysymään ja muuttamaan Lapinlahdelle. Päätöksenteossamme huomioon lapsivaikutukset sekä lapsi- ja perheneuvoston suositukset.

Teemme hyvinvointia edistävää yhteistyötä

Hyvinvointipalvelumme ovat kuntalaisten toiveista ja tarpeista lähteviä huomioiden kuntatalouden mahdollisuudet. Tiivis yhteistyö Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa edistää ennakoivaa hyvinvointityötä. Tuotamme iloa ja hyvinvointia kuntalaisille vapaaehtoistoimijoiden ja muiden kumppanien kanssa. Kunnan avustuskokonaisuus sisältää taloudellisen kannusteen talkootyön tekemiseen. Kuntalaiset osallistuvat entistä aktiivisemmin yhteisönsä sekä viihtyisän ja turvallisen kasvu- ja elinympäristön kehittämiseen. Yhdistys- ja seurayhteistyö sekä monipuoliset harrastusmahdollisuudet innostavat kuntalaisia liikkumaan enemmän.

Olemme yritysten kanssa samalla puolella

Tavoitteena on tuottaa yrittäjäverkoston avulla yhteistyömalleja ja hyötyjä yrittäjille. Uusien yritystoiminnan mahdollisuuksien löytämiseksi haemme yhteistyömalleja elinkeinosektorin sidosryhmien kanssa. Pyrimme myös madaltamaan kynnyksiä, jotta alueen yritykset löytäisivät saatavilla olevat kehittämisen tukimuodot laajemmassa määrin, ja saisivat uusia menestymisen eväitä. Kunta saa tiiviin ja avoimen vuoropuhelun kautta palautetta ja ideoita, kuinka helpottaa yrittämistä.

Yritysten työvoiman saatavuutta pyritään helpottamaan tarjoamalla asuntoja yritysten työntekijöille ja tukemalla tarvittaessa yrityksiä rekrytointikoulutuksilla. Yritysten määrä kasvuun pyritään olemassa olevien yritysten toimintaedellytysten ja toimintaympäristön parantamisella sekä houkuttelemalla aktiivisesti uusia yrityksiä kuntaan.

Jotta infrastruktuurimme vastaa yritysten tarpeita tulee tietoliikenneverkostomme olla nopea. Tarjoamme yritystoimintaan sopivia tontteja ja toimitiloja, lupakäytäntömme ovat ketteriä ja notkeita sekä arvioimme yritysvaikutukset päätöksenteossa.

Taloutemme on tasapainossa ja vakaalla pohjalla

Jotta tulomme ja menomme ovat tasapainossa, tulee palvelumme ovat kustannustehokkaita, investointimme tulee olla suunnitelmallisia ja kestäviä. Kunnan omaisuuttamme hallitaan ennakoivasti, suunnitelmallisesti ja kustannustarkasti. Veroprosentit ja taksat pidetään kohtuullisena.

Kunnan taseessa on ylijäämää, kuntakonsernin tulos on positiivinen joka vuosi sekä lainakanta käännetään laskuun.

2.2 Riskit ja riskienhallinta

Sisäinen valvonta on keskeinen osa talouden ja toiminnan johtamista, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja uhkaavia riskejä. Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan sisäisiä menettelyjä ja toimintatapoja, joilla johto pyrkii varmistamaan toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden sekä tavoitteiden saavuttaminen. Riskienhallinta tarkoittaa järjestelmällistä ja ennakoivaa tapaa tunnistaa, analysoida ja hallita toimintaan liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Riskienhallinta on osa normaalia kunnan toiminnan suunnittelua, seuranta ja päätöksentekoa. Riskien arviointi on kiinteä osa vuosittaista toiminnan suunnittelua, seuranta ja raportointia.

Riskillä tarkoitetaan epävarmuuden vaikutusta Lapinlahden kuntakonsernin tavoitteisiin. Epävarmuuden vaikutukset voivat olla joko negatiivisia tai positiivisia suhteessa tavoitteisiin. Riski on joka mahdollisuus, uhka tai niiden yhdistelmä. Riskien merkittävyyttä arvioidaan tapahtuman todennäköisyyden ja seurausten yhdistelmänä.

2.2.1 Strategiset riskit

Strategiset riskit ovat riskejä, jotka liittyvät Lapinlahden kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin sekä niihin kohdistuviin sisäisiin tai ulkoisiin epävarmuustekijöihin. Strategiset riskit uhkaavat kuntastrategiassa asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Strategiset riskit liittyvät tyypillisesti väestön hyvinvointiin ja ikärakenteeseen, talouden suhdannevaihteluihin, työn rakennemuutokseen, elinkeinoelämän kehitykseen, kansainvälistymiseen, ympäristön kestävyteen ja yhdyskuntarakenteeseen, valtiontalouteen ja hallituspolitiikkaan, lainsäädäntöön ja muuttoliikkeeseen.

Keskeiset strateginen riski Lapinlahdella liittyvät ikärakenteen muutokseen, palveluverkkoon sekä palvelutarpeeseen. Syntyvyyden pienentyessä ja vanhusväestön määrän kasvaessa palvelutarve vähenee varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ja kasvaa aikuisten ja ikäihmisten palveluisen ja ennaltaehkäisevän palveluiden järjestämisessä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyminen vuoden 2023 hyvinvointialueelle siirtyminen heijastuu vahvasti valtion kunnille osoittamaan rahoitukseen ja verotulojen jakaantumiseen. Tämä näkyy jo vuonna 2024 rahoituksen riittävydestä palvelujen tuottamiseen sekä välttämättömien investointien aikatauluttamiseen ja jopa toteuttamiseen.

Strategiset riskit voivat liittyä myös organisaatorakenteeseen ja -prosesseihin, johtamistapaan, organisaatiokulttuuriin, strategiaan valintoihin ja strategian toimeenpanoon, asiakastarpeiden tunnistamiseen ja arviointiin, toiminnan uudelleenjärjestelyyn tai digitalisaatioon.

Strategisia riskejä ovat väestö- ja työpaikkamuutokset, toimintaympäristön muutoksista aiheutuvat riskit, palvelujen järjestämistapoihin liittyvät riskit, lainsäädäntömuutokset sekä laajavaikutteiset ilmasto- ja ympäristömuutokset. Negatiivinen väestönkehitys ja sitä seuraavat kerrannaisvaikutukset ovat selkeä tulevaisuuden haaste niin Lapinlahdella kuin koko Ylä-Savon alueella.

Elinkeinoelämän kehitys ja alueen elinkeinorakenne vaikuttavat työllisyyteen, muuttoliikkeeseen, investointeihin, rakentamiseen ja väestön hyvinvointiin. Elinkeinoelämässä tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa muun muassa verotulojen kehitykseen ja työllisyyteen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin.

Luottamushenkilöiden kouluttaminen, avoin hallintokulttuuri ja vuorovaikutus edesauttavat luottamuksen ilmapiirin syntymistä ja hyvää yhteistyötä.

2.2.2 Taloudelliset riskit

Taloudelliset riskit liittyvät markkinahintojen muutoksiin, rahoitusvarojen riittävyyteen lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä sekä vastapuolien kykyyn täyttää taloudelliset velvoitteensa. Kunnan toimintaan liittyviä rahoitusriskejä ovat muun muassa verotulojen ja valtionosuuksien muutokset, rahoitus- ja korkoriskit, investointiriskit, takaus- ja vakuutusriskit, hinnoittelu sekä maksuvalmiusriski.

Verotulojen kasvun taittuminen sekä valtionosuuden merkittävä lasku vuonna 2024 heikentävät kunnan rahoitusta merkittävästi. Riski kunnan talouden muodostumisesta alijäämäiseksi toteutuu ilman veronkorotusta ja palveluverkon sopeuttamista tulorahoitukseen.

Keskeinen taloudellinen riski Lapinlahdella ovat kiinteistömäärän hallinta, hyvinvointialueen päätökset kiinteistöihin liittyen sekä tarvittavien investointien toteuttaminen. Investointeihin liittyy sekä toiminnallisia että taloudellisia riskejä. Toisaalta investointien siirtäminen tai toteuttamatta jättäminen ovat myös riskejä. Korjausvelan purkaminen ja investoinnit ovat osa riskienhallintaa. Rakennusten kunnossapidon laiminlyönti on myös riski. Investoinnin epäonnistuminen voi toteutuessaan aiheuttaa merkittävää vahinkoa. Lisäksi riskinä on, ettei kunta pysty selviytymään taloudellisista velvoitteistaan. Lainamäärän kasvu heikentää kunnan vakavaraisuutta.

Arvio on, että menot kasvavat (energia- ja muiden merkittävät kustannusnousut sekä kuntasektorin palkkaohjelma) tuloja nopeammin. Investointipaineet ovat merkittäviä suunnitelmakaudella.

Taloudellisten riskien hallinnan tavoitteena on varmistaa, että kunnalla on mahdollisimman tehokkaasti käytettävissään riittävä rahoitus. Maksuvalmiusriski liittyy kassanhallintaan ja korkoriskit korkotason vaihteluun.

Ukrainan sota ja sen seurauksena nousseet energia- ja muut tuotantokustannukset ovat sekä nostaneet korkotasoa, että kiihdyttäneet inflaatiota merkittävästi vuodesta 2022 alkaen. Korkeiden korkojen nousu taittuneen vuoden 2024 aikana, mutta korkotaso jäänee merkittävästi korkeammaksi kuin 2020- luvun alussa oli. Korkeampi korko taso lisää riskiä. Korkeiden hallinnassa lainasalkun suojausaste on keskeinen. Tämä tarkoittaa, että merkittävä osuus kunnan lainasalkusta on sidottu pitkiin korkoihin, jolloin korkotason muutoksia voidaan hallita paremmin.

Taloudellisten riskien hallinnassa keskeinen keino on talouden pitkän aikavälin suunnittelu, tehokas talouden seuranta sekä kustannuskehityksen ja investointitaso pitämisen maltillisena.

Taloudelliset riskit voivat liittyä myös kunnan antamiin takauksiin. Rahoitusriskejä arvioitaessa on otettava huomioon yleisen taloudellisen tilanteen epävakaus, tulevaisuuden investointipaineet sekä kuntakonsernin kokonaistaloudellinen hallinta.

2.2.3 Toiminnalliset riskit

Toiminnallisilla riskeillä tarkoitetaan kunnan päivittäistä toimintaa, johtamista, prosesseja ja järjestelmiä uhkaavia riskejä. Toiminnalliset riskit liittyvät operatiiviseen johtamiseen, prosessien toimivuuteen ja jatkuvuuden hallintaan, tietoturvaan ja -suojaan, ICT-palveluihin, sopimus- ja yhteistyökumppaneiden toimintaan, projektien ja hankkeiden hallintaan, maineeseen ja imagoon, henkilöstörakenteeseen, henkilöstön

osaamiseen ja saatavuuteen, avainhenkilöihin, lainsäädännön velvoitteisiin, toimielin- ja viranhaltijapäätöksiin, hankintoihin, toiminnasta aiheutuvaan vahingonkorvausvastuuseen ja väärinkäyttöksiin.

Korona vuodet ja Ukrainan sota ovat osoittaneet, että toiminnallisia riskejä voi syntyä nopeasti ja ennakoimattomasti. Tämän tyyppisillä maailmanlaajuisille riskeillä voi olla myös pitkäaikaisia ja osittain jopa strategisia vaikutuksia. Koronalla oli merkittäviä vaikutuksia kunnan toimintaan ja talouteen. Kunta selvisi kokonaisuutena hyvin tilanteesta; meillä oli erinomaisella tasolla oleva ICT-laitteisto ja -järjestelmät, joiden vuoksi mm. etäopetukseen ja etätyöhön siirtyminen sujui melko kitkattomasti ja kuntaiset pystyivät toimimaan kunnan suuntaan sähköisesti jne. Toki tämä tarkoittaa sitä, että meidän pitää kehittää edelleen toimintaamme niin, että valmiudet äkillisten riskien kohtaamisen säilyvät hyvänä.

Riskienhallinnan kannalta koronan aiheuttamat poikkeusolot ovat parantaneet kunnan valmius- ja reagoitetasoa ja mikäli tilanne uusiutuu, on kunnalla hyvät lähtökohdat järjestää toimintoja myös poikkeusoloissa. Reagoitokykymme ukrainalaisten vastaanottamisessa, toki paljon vapaaehtoisen avustamana, osoittaa kykyämme toimia nopeasti uusissa odottamattomissa tilanteissa. Hygieniaan panostaminen ja turvallisuusohjeiden noudattaminen myös tulevaisuudessa ovat keino hallita henkilöstöön liittyviä riskejä.

Tietoturvaan liittyvät riskit ovat merkittäviä ja tässä yhteistyö Savon ICT-Palvelut Oy:n kanssa on tärkeässä roolissa riskienhallinnassa. Myös sisäiset arviot tietojärjestelmien osalta ovat osa riskienhallintaa. Tärkeää on myös huolehtia henkilökunnan jatkuvasta koulutuksesta ja ohjeistuksesta.

Henkilöstöriskit voivat realisoitua monella eri tavalla. Avainosaaminen on usein yhden henkilön varassa, mikä muodostaa merkittävän riskin kunnan toimintojen jatkuvuuden ja palvelujen saatavuuden kannalta. Henkilöriskeihin varaudutaan osin ulkoistamalla kriittisimpiä palveluita, kehittämällä henkilöstön osaamista, perehdyttämällä, kilpailukykyisellä palkkauksella, kehittämällä sijaisjärjestelyjä, työnkiertomahdollisuuksia parantamalla, osaamisen jakamisella, digitaalisuuden kehittämällä ja parantamalla ohjeistuksia. Avainhenkilöiden osalta pyritään myös yhtäaikaistyöskentelyyn tiedon siirron varmistamiksi.

Aggressiiviset tai uhkaavat asiakastilanteet ovat myös toiminnallisia riskejä. Näihin varaudutaan erilaisilla fyysisillä järjestelyillä, hälytysjärjestelmillä, parityöskentelyllä, poistumisreiteillä ja koulutuksilla sekä ohjeistuksella.

2.2.4 Vahinkoriskit

Vahinkoriskit ovat Lapinlahden kuntakonsernin sisällä tai toimintaympäristössä tapahtuvia virheitä, toimintahäiriöitä ja onnettomuuksia, jotka aiheuttavat vahinkoa tai menetyksiä. Vahinkoriskit kohdistuvat usein vain tiettyyn kohteeseen. Vahingon mahdollisuus sekä seuraukset ovat etukäteen tiedossa, mutta vahingon todennäköisyyttä ei tiedetä mutta niitä voidaan arvioida. Vahinkoriskit kohdistuvat yleensä asiakkaiden, henkilöstön tai ympäristön turvallisuuteen tai omaisuuteen.

Vahinkoriskit voivat olla seuraavia:

- työterveys- ja työsuojeluriskejä
- henkilöriskejä
- ympäristöriskejä
- tulipalo- ja onnettomuusriskejä
- luonnonmullistuksia
- toimitilaturvallisuusriskejä.

Vahinkoriskien hallinnassa keskeisiä ovat kunnan vakuutukset, joiden on oltava riittävän kattavalla tasolla.

Poikkeukselliset luonnonolosuhteet voivat vaikuttaa kunnalliseen toimintaan monella tavalla. Esimerkiksi vesihuoltojärjestelmät ovat alttiita poikkeuksellisille luonnonolosuhteille. Riskienhallinnassa keskeistä on varautuminen mahdollisiin häiriötilanteisiin. Näiden riskienhallinnassa keskeistä on henkilöstön ammattitaidon kehittäminen ja ylläpito erilaisilla koulutuksilla ja harjoituksilla. Työterveyspalvelut järjestetään asianmukaisesti ja huolehditaan siitä, että työvälitteet ja tilat ovat asianmukaiset. Työsuojeluun panostetaan.

2.2.5 Riskien ja riskienhallinnan raportointi

Kunnanhallituksen alaisen toimintojen sekä konserniyhteisöjen tulee talous- ja toimintasuunnitelman laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä ja laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi.

2.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntatalous vuosina 2024–2026

2.3.1 Kansainvälinen talous

IMF (Kansainvälinen valuuttarahasto):n syksyn ennuste maalaa vaisun kuvan maailmantalouden näkymistä. Talouskasvun elpyminen viivästyy, maiden väliset talousnäkymät ovat eriytyneissä ja inflaatio on osoittautunut sitkeäksi. IMF ennustaa maailmantalouden kasvun hidastuvan 3,0 prosenttiin vuonna 2023 ja 2,9 prosenttiin vuonna 2024. Vielä viime vuonna maailmantalous kasvoi 3,5 prosenttia talouksien toipuessa vauhdikkaasti COVID-19-pandemian aiheuttamasta talouskriisistä. Kasvun elpymistä pandemiaa edeltäneeseen vauhtiin saadaan kuitenkin vielä odottaa.

Merkittävimminä kehityksen ajureina jatkavat sitkeäksi osoittautunut inflaatio, rahapolitiikan kiristyminen sekä finanssipoliittisen tuen vähentyminen. Näkymiä painavat lisäksi Kiinan odotuksia hitaampi talouskasvu, Venäjän hyökkäyssodan seuraukset, geotaloudellinen fragmentaatio ja äärimmäiset sääilmiöt. Keskipitkälle aikavälille IMF ennustaa noin 3,1 % talouskasvua, kun ennen pandemiaa keskipitkän aikavälin talouskasvuksi ennustettiin 3,5 %.

Inflaation IMF odottaa hidastuvan, mutta vähittäin. Globaalisti inflaatio hidastuu 6,9 prosenttiin vuonna 2023 ja 5,8 prosenttiin vuonna 2024. Energian ja raaka-aineiden hintojen lasku on tärkein ajuri hidastuneen inflaation taustalla, vaikka kiristynyt rahapolitiikkakin alkaa kantaa hedelmää. Pohjainflaatio on osoittautunut sitkeäksi erityisesti palveluiden inflaation vuoksi ja inflaatioennusteita vuodelle 2024 on korjattu ylöspäin keväältä. Keskuspankkien inflaatiotavoitteet saavutetaan useimmissa maissa vasta vuonna 2025. Työmarkkinoiden kireyden myötä palkkapaineiden kasvun riski on olemassa, mutta merkkejä palkkainflaatiokierteistä ei toistaiseksi ole.

2.3.2 Suomen talous

Suomen talouskehitys pysyy kuluvana vuonna nollan tuntumassa. Hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Vuonna 2024 hintojen nousu on kotitalouksen tulojen kasvua hitaampaa ja korkojen nousu on ohi. Kotitalouksien ostovoiman kohentuminen lisää kulutusta ja BKT kasvaa 1,2 prosenttia. Talouskasvua heikentää kuitenkin edelleen rakentamisen heikko tilanne. Investointinäkymät ovat kuitenkin muuten valoisat, erityisesti tuulivoimainvestointisuunnitelmia on erittäin paljon. Vuonna 2025 kasvu nopeutuu 1,8 prosenttiin, kun kulutuksen kasvu lisäksi investoinnit lisäävät kotimaista kysyntää.

Työllisyys notkahtaa tänä vuonna, mutta kasvaa taas ensi vuodesta lähtien ja vuonna 2025 työllisyysaste on 74,3 prosenttia ja työttömyysaste 7 prosenttia. Julkisyhteisöjen alijäämä on 2,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2023 ja hallituksen päättämistä sopeutustoimista huolimatta kasvaa yli kolmen prosentin vuosina 2024 ja 2025. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu hieman ennustejakson loppua kohden, kun talouskasvu kiihtyy ja hallituksen toimet alkavat purra. Alasektoreista suurinta alijäämää tekee valtionhallinto, jossa ei ole odotettavissa merkittävää kohenemistä koko ennustejaksolla. Lisäksi ilman hyvinvointialueiden tai kuntien omia toimia paikallishallinnon alijäämä kasvaa ennustejakson loppua kohti. Sosiaaliturvarahastot ovat ylijäämäisiä.

Sopeutustoimista huolimatta julkinen velkasuhde kasvaa hiljalleen ennusteajaksolla. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon yhteenlaskettu mittava alijäämä, väestön ikääntyminen, sekä kasvavat velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousevalla uralla jatkossakin.

Inflaation arvioidaan kuitenkin normalisoituvan keskimäärin kahteen prosenttiin vuosina 2024–2027. Talouden toipumisen odotetaan vähentävän työttömyyttä ja lisäävän työllisten määrää vuodesta 2025 alkaen. Vuosina 2026–2027 talouskasvun arvioidaan vaimenevan hieman mutta säilyvän runsaassa 1,5 prosentissa.

2.3.3 Kuntatalous

Kuntatalouden keskeiset tunnusluvut, kuten tilikauden tulos ja toiminnan ja investointien rahavirta, ovat kuntatalouden kehitysarvion mukaan kuluvana vuonna vahvoja, mikä johtuu pitkälti sote-uudistukseen liittyvästä verohännästä. Käännös heikompaan on kuitenkin edessä, kun alkuvuoden suotuisa tulokehitys hiipuu talouskasvun vaimenemisen vuoksi ja kuntien saamat poikkeuksellisen suuret verohännät poistuvat.

Vuosikate riittää kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina, mutta nettoinvestointeihin se ei riitä. Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee kuntataloudessa sopeutuspainetta tuleville vuosille. Kuntatalousohjelman sisältämä kuntatalouden kehitysarvio on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla painelaskelmana, jossa ei tehdä oletuksia kuntien omista sopeutustoimenpiteistä eikä veroprosenttien muutoksista tuleville vuosille.

Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa vuosina 2024–2027. Kuntatalouden suurimman kuluerän muodostavat henkilöstökustannukset, joita sopimuskorotukset nostavat noin 3 prosenttia vuonna 2024. Vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle sovitun palkkausjärjestelmien kehittämissuunnitelman vuoksi.

Työ- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntien vastuulle laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja vajaalla 900 miljoonalla eurolla vuonna 2025. Myös valtionosuudet kasvavat voimakkaasti, kun työ- ja elinkeinopalveluiden myötä kunnille siirtyvät kustannukset sekä uudistuksesta aiheutuva kasvu kuntien etuusmenoissa kompensoidaan kunnille. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy vuonna 2025 etenkin henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna.

Kunnilla on merkittäviä investointitarpeita muun muassa rakennuskannan iän, muuttoliikkeen ja vihreän siirtymän vuoksi. Kuntatalouden lainakanta jatkaa kasvuaan vuosina 2024–2027, mutta kasvuvauhti hidastuu viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Kuntatalouden lainakanta kasvaa tarkastelujakson lopulla 24,2 miljardiin euroon.

2.4 Lapinlahden kunnan vuoden 2024 talousarvion yleiset perusteet ja tulolaskelma

Kunnan talouden liikkumavara on kapea siitä huolimatta, että merkittävä sosiaali- ja terveystalouden kokonaisuus siirtyi Pohjois-Savon hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa. Viime vuosina voimakkaasti kasvaneet sosiaali- ja terveystalouden menot ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että kunnan valtionosuudet pienenevät vuonna 2024 yli 2 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueelta saatavat sote-kiinteistöjen vuokratulot kasvattavat kunnan toimintatuloja varmuudella vuoteen 2025 asti ja vahvistavat täten tulopohjaa.

Koulukeskukseen kohdistuneet viime vuosien investoinnit ovat kasvattaneet poistojen määrää. Poistojen kasvu sekä yleinen kustannustason nousu, keskimääräistä korkeammat palkankorotukset ja korkojen nousu tuovat paineita menojen kasvuun tulevina vuosina. Menojen kasvua ei pystytä kompensoimaan tuloja kasvattamalla ilman että veroja korottamaan vuonna 2024 ja toimintaa sopeutetaan tuloihin.

Vuoden 2022 tilinpäätöksen jälkeen taseessa on alijäämää 0,66 miljoonaa euroa. Viimeisimmän ennusteen mukaan vuoden 2023 tilinpäätös on positiivinen ja lähemmäs miljoona euroa ylijäämäinen.

Kunnanhallitus hyväksyi kokouksessaan 18.9.2023 talousarvion valmistelun pohjaksi raamin, jonka tulos oli alijäämäinen 1,767 miljoonaa euroa. Raamin valmistelussa toimintakuluissa huomioitiin palkankorotukset henkilöstökuluissa 3,33 %, sekä muut pienemmät tiedossa olevat kustannusten muutokset. Muutoin raamin valmistelussa huomioitiin kuluvan vuoden talousarvio ja valmisteluhetken tilinpäätösennuste.

Lapinlahden kunnan työttömyysaste oli syyskuussa 9,2 %, kun vastaavana aikana viime vuonna (2022) työttömyysaste oli 8,3 %. Pohjois-Savon työttömyysaste oli syyskuussa 9,6 %. Syyskuussa pitkäaikaistyöttömiä oli 117. Lapinlahdella oli Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan vuonna 2020 yhteensä 2846 työpaikkaa. Työpaikkojen omavaraisuusaste oli 81,1 %.

Vuoden 2023 aikana Lapinlahden kunnan väkiluku on vähentynyt syyskuun ennakkotietojen mukaan 89 henkilöä. Ennakkoväkiluku 30.9.2023 on 8995 henkilöä.

Koko maakunnan väkiluku kasvoi 317 asukkaalla tammi-syyskuussa. Vuonna 2022 väkiluku väheni tammi-syyskuussa 403 henkilöllä. Maakunta sai muuttovoittoa muualta Suomesta 66 henkeä (vuosi sitten voitto 123 henkeä). Ulkomailta Pohjois-Savo sai muuttovoittoa 1226 henkilön verran. Kuopion seutu on ainoa väestöään lisäävä seutu.

Osastojen tuli valmistella vuoden 2024 talousarvioesitykset 23.10.2023 mennessä. Esitykset perustuivat kunnanhallituksen lautakunnille asettamaan raamiin. Raamin alittivat hallinto-osasto 0,1 miljoonalla eurolla, tekninen osasto ja ympäristölautakunta ovat annetussa raamissa. Raamin ylittää sivistysosasto noin 1,0 miljoonalla eurolla.

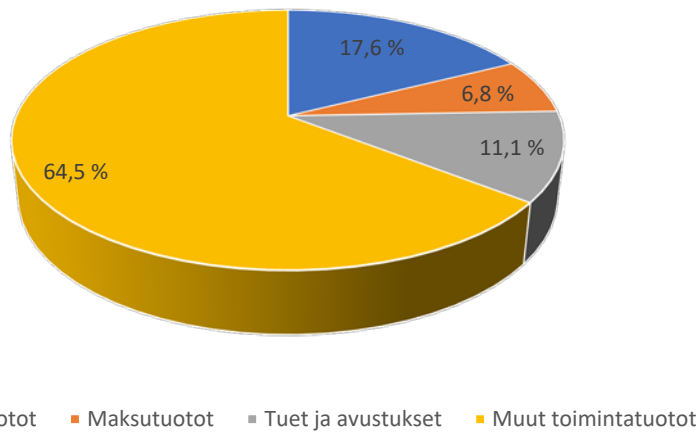
Vuoden 2024 talousarvio on alijäämäinen 1,367 miljoonaa euroa. Toimintamenot kasvavat 6 % eli 1,6 miljoonaa euroa ja toimintatulot pysyvät lähes vuoden 2023 tasolla verrattuna vuoden 2023 talousarvioon. Nettomenoissa on kasvua 6 %. Myös suunnitelmakausi on alijäämäinen 2,918 miljoonaa euroa.

Tulot, menot ja toimintakate

Tuloslaskelman mukaiset ulkoiset toimintatulot ovat 5,8 miljoonaa euroa, joka on lähes saman kuin vuoden 2023 alkuperäisessä talousarviossa. Toimintatuloista myyntitulot ovat 17,5 %, maksutuotot 6,8 %, tuet ja avustukset 11,1 % ja muut toimintatuotot 64,5 % (pääosin vuokratuloja sote-kiinteistöistä). Teknisen osaston osuus toimintatuotoista on suurin eli 69,6 % (4,1 miljoonaa euroa), seuraavaksi eniten toimintatuloja on sivistysosastolla 22,0 % (1,3 miljoonaa euroa). Teknisen osaston osuus toimintatuotoista on suurin eli 69,6 % (4,1 miljoonaa euroa), seuraavaksi eniten toimintatuloja on sivistysosastolla 22,0 % (1,3 miljoonaa euroa).

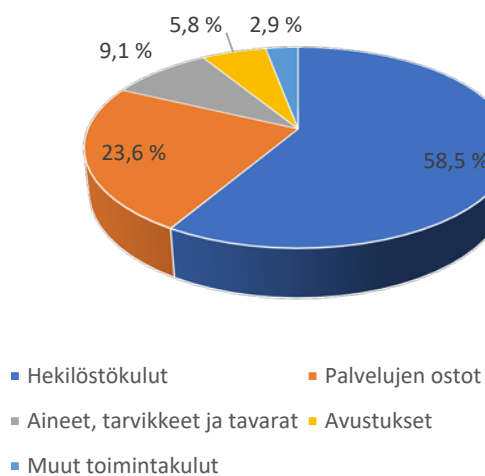
Verotulojen osuus kunnan kokonaistuloista on 63,3 %, valtionosuuksien osuus on 17,2 % ja toimintatulojen 12,6 %. Muiden tuloryhmien osuudet ovat pienempiä.

Toimintatulojen jakauma

Tuloslaskelman mukaiset ulkoiset toimintamenot ovat 28,4 miljoonaa euroa. Kulut kasvavat noin 8 % (1,6 miljoonaa euroa) vuoden 2023 alkuperäiseen talousarvioon verrattuna. Henkilöstökuluissa on huomioitu palkkojen korotukset 3,33 % ja muutokset sivukuluissa. Henkilöstökulujen osuus on 58,5 %, palvelujen osuus 23,6 %, aineiden, tavaroiden ja tarvikkeiden osuus 9,1 %, avustusten osuus 5,8 % ja muiden toimintakulujen osuus 2,9 %. Sivistysosaston osuus toimintamenoista on suurin eli 64 % (18,1 miljoonaa euroa). Toiseksi suurin on tekninen osasto eli 21 % (6,0 miljoonaa euroa).

Toimintamenojen jakauma

Palkkausmäärärahat on otettu pääsääntöisesti kaikille vakinaisessa palvelussuhteessa oleville. Vakinaisen henkilöstön määrä on noin 280 henkilöä. Sijaisia, määräaikaista ja työllistettäviä varten ovat erilliset määrärahat. Henkilöstön ja muiden resurssien yksityiskohtaiset muutosesitykset sisältyvät kunkin osaston talousarvioesitykseen.

Palkkausmäärärahat on laskettu elokuun 2023 palkojen perusteella, joihin on lisätty 3,33 % korotusvara. Muina palkan sivukuluina on laskettu 21,0 %. Lisäksi KEVA-tasausmaksua on 0,6 milj. euroa. Kokous- ja vuosipalkkioihin on varattu 158 100 euroa.

Verotulot

Lapinlahden valtuuston vahvistamat vuoden 2024 veroprosentit ovat seuraavat:

tulovero	9,40 %
yleinen kiinteistövero	1,24 %
maapohjan kiinteistövero	1,30 %
vakituisten asuinrakennusten kiinteistövero	0,60 %
muiden asuinrakennusten kiinteistövero	1,23 %
voimalaitoksen kiinteistövero	3,10 %
rakentamattoman rakennuspaikan vero	2,00 %
yleishyödyllisen yhteisön kiinteistövero	ei määritelty

Verotulojen kertymäärä arvioidaan perustuu Kuntaliiton syyskuussa julkaisemaan kuntakohtaiseen veroennustekehikkoon sekä valtuuston hyväksymien uusien veron korotusten vaikutuksesta verojen kertymiseen.

Tuloveroa arvioidaan kertyvän 14,6 miljoonaa euroa, joka on 0,8 miljoonaa euroa eli enemmän kuin vuoden 2023 tilinpäätös ennusteessa. Efektiivinen veroaste on 6,04 % vuonna 2024.

Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 1,5 miljoonaa euroa, mikä on 0,3 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuoden 2023 tilinpäätösennusteessa.

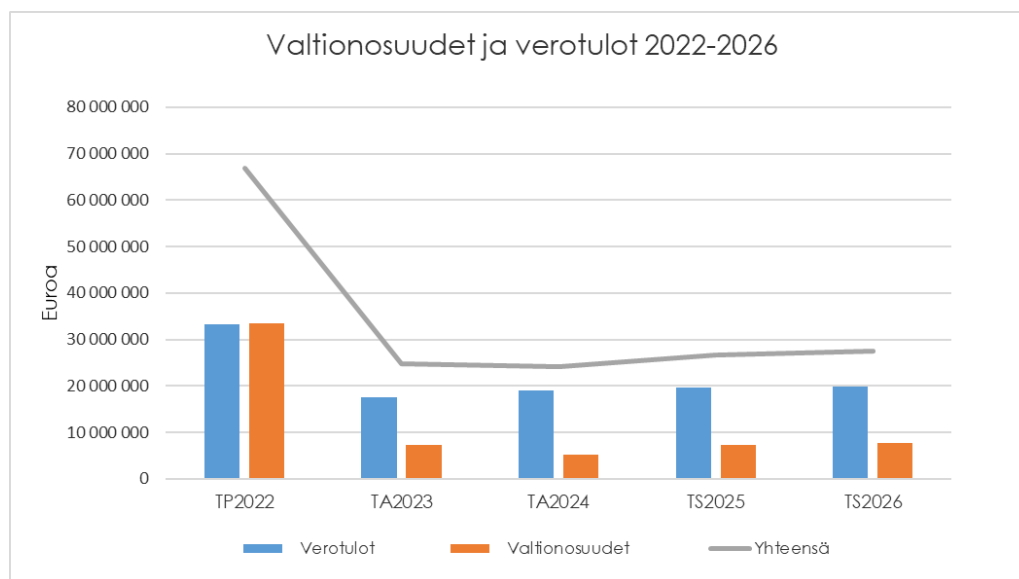
Kiinteistöveron tuotoksi arvioidaan 2,8 miljoonaa euroa.

Vuoden 2024 talousarvioon on arvioitu verotulokertymät seuraavasti:

	TP2022	TAE 2023	TA2024	Muutos %	TA2025	TA2026
Tulovero	28 091 000	13 600 000	14 641 000	8 %	15 118 000	15 459 000
Yhteisövero	2 789 000	1 750 000	1 491 000	-15 %	1 596 000	1 629 000
Kiinteistövero	2 395 000	2 260 000	2 827 000	25 %	2 846 000	2 846 000
Yhteensä	33 275 000	17 610 000	18 959 000	8 %	19 560 000	19 934 000

Valtionosuudet

Valtionosuuden kokonaismääräksi arvioidaan 5,1 miljoonaa euroa, mikä on 2,2 miljoonaa euroa (- 31 %) vähemmän kuin kuluvan vuoden tilinpäätösennuste. Verotuloihin perustuva tasaus on 5 011 477 euroa, peruspalvelujen valtionosuus ilman tasausta - 1 674 583 euroa ja veromenetysten kompensatio 1 912 770 euroa. Valtionosuudet on budjetoitu VM:n ennakkolaskelman mukaisesti.

Tilikauden tulos

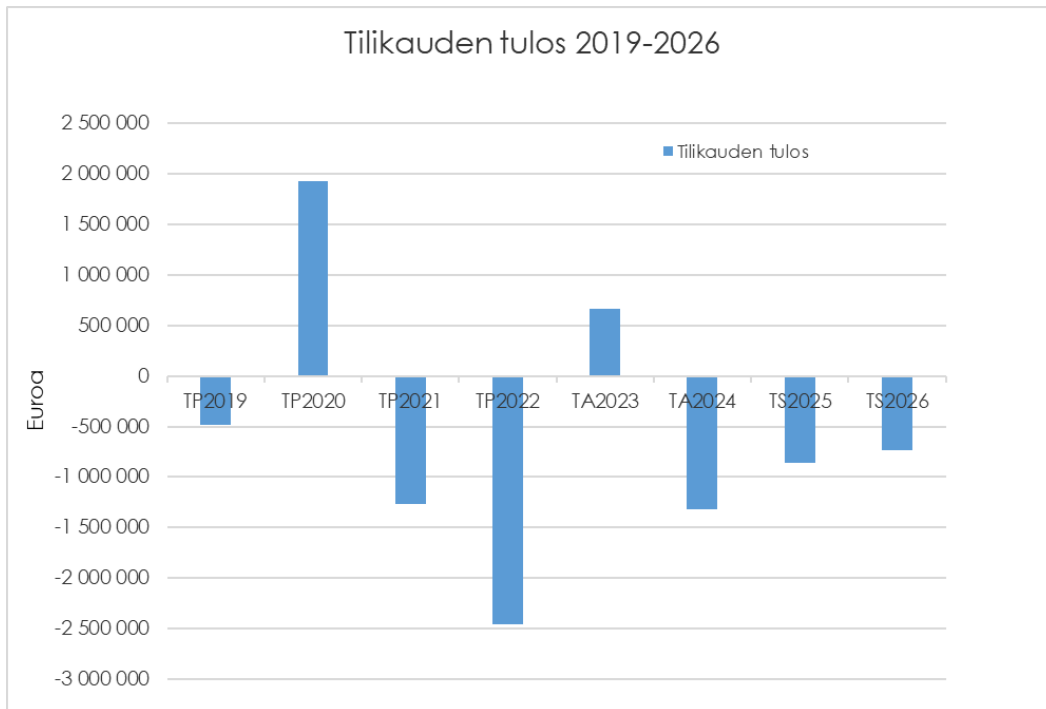
Toimintakate on toimintatulojen ja -menojen erotus, joka osoittaa minkä verran jää katettavaa verotuloilla ja valtionosuuksilla toiminnan kuluista. Vuoden 2023 talousarvion toimintakate oli -20,8 milj. euroa ja vuoden 2024 talousarvioehdotuksessa toimintakate on -22,5 miljoonaa euroa. Toimintakate heikkenee 7,6 %.

Rahoitustuotot ovat 1 545 000 euroa ja rahoituskulut -460 000 euroa. Korkotuotot ovat arvion mukaan 445 000 euroa. Korkotuottoihin sisältyy pääomallain korkotuotto Lapinlahden Vesi Oy:ltä (438 850 euroa). Muut rahoitustuotot ovat arvion mukaan 1,2 miljoonaa euroa. Muut rahoitustuotot koostuvat osingoista ja muista tuotoista. Pitkäaikaisten ja lyhytaikaisten lainojen korkokuluiksi arvioidaan 900 000 euroa ja muut rahoituskulut ovat 20 000 euroa.

Vuosikate ilmoittaa kuinka paljon tulorahoituksesta jää juoksevan toiminnan kulujen jälkeen käytettäväksi investointeihin. Vuoden 2024 talousarvion vuosikate on 2,26 miljoonaa euroa. Vuosikate kattaa poistot 62,4 prosenttisesti, sillä poistot ovat 3 622 000 €.

Tilikauden tulokseksi ja alijäämäksi muodostuu -1 366 700 €.

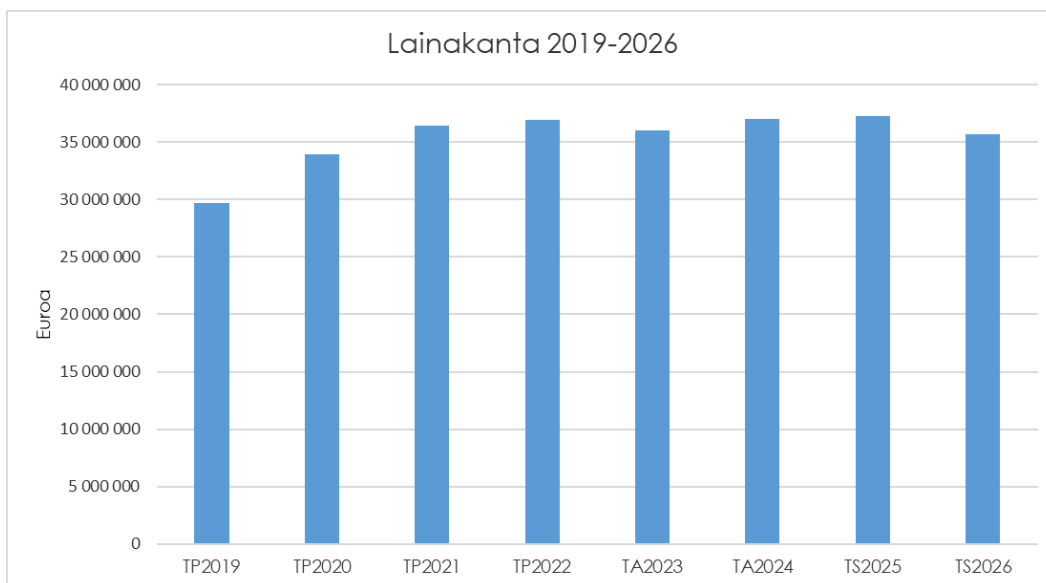
Investointiosa

Talousarvioehdotuksessa investointien kokonaismääräksi on esitetty 2,0 miljoonaa euroa. Talousarviovuoden 2024 suurin yksittäinen kohde on yhteishanke ELY:n kanssa, Heinäahontien kevyenliikenteenväylä, jossa kunta osamaksajana. Esityksen mukaan kohteeseen on varattu 500 000 euroa.

Suunnitelmavuoden 2025 nettoinvestoinnit ovat 3,1 miljoonaa euroa ja vuoden 2026 1,4 miljoonaa euroa. Investointiosassa esitellään investointihankkeet sitovuustasolla ja hankkeittain.

Rahoitusosa

Kunnan pitkäaikaisten lainojen määrä talousarviovuoden 2024 alussa on noin 35,9 miljoonaa euroa (3 942 eur/as). Talousarviovuoden 2024 päättyessä lainamäärä olisi noin 37,0 miljoonaa euroa (4 065 eur/as). Rahoituslaskelma perusteluineen on esitetty luvussa 6.

2.5 Konserniohjaus talousarviossa

Lapinlahden kuntakonserniin kuuluu kuusi tytäryhtiötä. Lapinlahden Kaskihovi Oy (100 % kunnan omistusosuus), Lapinlahden Vesi Oy (100 %), Viitostien Ykköstilat Oy (100 %), Asunto Oy Lapinlahden Koivukuja (61,60 %), Kiinteistö Oy Lapinlahden Virastokeskus (61,38 %) ja Kiinteistö Oy Varpakulma (55,8 %). Konserniohje on hyväksytty valtuustossa.

Kuntalain 14 § mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Tavoitteilla ohjataan konsernijohtoa, kuntaa eri yhteisöissä edustavia henkilöitä sekä tytäryhteisöjä. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus.

Kunta asettaa Lapinlahden Kaskihovi Oy:lle, Lapinlahden Vesi Oy:lle ja Viitostien Ykköstilat Oy:lle seuraavat tavoitteet talousarviovuodelle:

Lapinlahden Kaskihovi Oy

1. Yhtiön on huolehdittava riittävästä vuokra-asuntotarjonnasta koko Lapinlahden kunnan alueella.
2. Asuntojen vuokrausaste on tavoitteena säilyttää lähellä 100 % tasoa. Talouden ja rakennuskannan peruskorjausohjelman yhteensovittaminen.
3. Yhtiö noudattaa vähintään omakustannusperiaatteen mukaista maksu- ja taksapolitiikkaa.

Viitostien Ykköstilat Oy

1. Yhtiön tulee osaltaan edistää kuntastrategiassa linjattujen elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteutumista.
2. Yhtiön tulee edelleen panostaa siihen, että yhtiön omistamien yritystilojen vuokrausaste nousee.
3. Yhtiö noudattaa vähintään omakustannusperiaatteen mukaista maksu- ja taksapolitiikkaa.

Lapinlahden Vesi Oy

1. Turvataan puhtaan ja hyvälaatuisen talousveden saanti ja jakelu sekä jäte- ja sadevesien johtaminen ja jätevesien puhdistaminen voimassa olevien lupaehtojen mukaisesti.
2. Vesi- ja viemäriverkoston saneerausohjelman jatkaminen.
3. Palvelut ovat kustannustehokkaita.
4. Yhtiö noudattaa vähintään omakustannusperiaatteen mukaista maksu- ja taksapolitiikkaa.

2.6 Talouden tasapainottaminen

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, kunnan tulee toimintasuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä katetaan. Kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien (Kuntalaki 110 § 3 mom.).

Lapinlahden kunnan taseessa on alijäämää (31.12.2022) 0,67 miljoonaa euroa. Kunnanhallitus päätti 18.9.2023 § 192 talouden tasapainottamistyön käynnistämisestä. Lakisääteisten palvelujen tuottamisen lisäksi vuoden 2024 tärkein tehtävä on kunnanhallituksen päätöksen mukaisesti tehdä ja toimeenpanna talouden tasapainotussuunnitelma. Suunnitelma pitää sisällään mm. kaikkien osastojen palveluverkko- ja organisaatioselvityksen, kiinteistöstrategian päivityksen, kunnan tytäryhtiörakenteen selvittämisen, tulopohjan laajentamisen ja verotulojen tarkistukset.

Tasapainotussuunnitelmaa tehdään luottamushenkilöistä, kunnanjohtajasta ja osastojen johtajista, henkilöstön edustajasta ja tarvittaessa kutsuttavista asiantuntijoista koostuvan tasapainottamisohjausryhmän toimesta työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa.

2.7 Talousarvion hyväksyminen ja sitovuustaso

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Sen hyväksymisen yhteydessä on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarviovuoden aikana nettomenojen tai -tulojen mahdollisesti ylittyessä tai alittuessa on valtuustolle esitettävälle määrärahamuutokselle esitettävä kate jo valtuustokäsittelyyn.

- Käyttötalouden osalta meno- ja tuloarviot ovat sitovia valtuustoon nähden toimielimittäin nettomääräisinä
- Tuloslaskelmaosan osalta valtuustoon nähden sitovia eriä ovat:
  - Verotulot,
  - Valtionosuudet,
  - Rahoituserät, ja
  - Satunnaiset erät.
- Investointiosa on sitova valtuustoon nähden hankeryhmittäin nettomääräisenä
- Rahoitusosan osalta valtuustoon nähden sitovia eriä ovat:
  - Antolainasaamisten muutokset nettomääräisenä
  - Pitkäaikaisten lainojen muutokset nettomääräisenä, ja
  - Lyhytaikaisten lainojen muutokset nettomääräisenä.

Kunnanhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvat toimielimensä käyttösuunnitelmat tilikartan tulosaluetasolla (tilikartan kolmenumeroiset), sekä päättävät talousarvioon varattujen määrärahojen käyttämisestä hallintosäännön mukaisesti.

Lautakunnat päättävät toimielimensä määrärahojen siirrosta tulosalueiden (tilikartan kolmenumeroiset) välillä ja tulosalueen tulosvastuullinen viranhaltija tulosityksikköjen (tilikartan neljännumeriset) välillä.

Tulosalueen tulosvastuulliset viranhaltijat hyväksyvät käyttösuunnitelmat tulosityksikkötasolla ja päättävät määrärahojen käytöstä hallintosäännön mukaisesti.

3 Käyttötalous lautakunnittain

3.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunta huolehtii kuntavaalien, aluevaalien, eduskuntavaalien, presidentinvaalin, europarlamenttivaalien sekä mahdollisten kansanäänestysten toteuttamisesta kuntatasolla.

3.1.1 Toimintasuunnitelma

Vuonna 2024 pidetään presidentinvaalit ja eurovaalit. Presidentinvaalien ensimmäinen kierros järjestetään tammikuussa ja mahdollinen toinen kierros helmikuussa. Ei Vaalit toteutetaan täsmällisesti vaalikohtaisten ohjeiden mukaisesti. Äänioikeustietojärjestelmää käytetään kaikilla äänestysalueilla vaalipäivänä. Vaalien toteuttamisesta vastaa hallintojohtaja ja asianhallintasihteeri ja ICT-asiantuntija. Lisäksi palkataan tilapäistä työvoimaa ennakoäänestyspisteisiin ja muihin valmistelutehtäviin.

Vuonna 2024 on kaksivaiheiset presidentinvaalit sekä europarlamenttivaalit ja vuonna 2025 järjestetään kunta- ja aluevaalit.

3.2 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta valmistelee kuntalain 121 §:n mukaan valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvio, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnossa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunta arvioi, onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla sekä huolehtii kunnan ja sen tytär yhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta.

Jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää, arvioi tarkastuslautakunta myös talouden tasapainotuksen toteutumista. Lisäksi tarkastuslautakunta valmistelee kunnanhallitukselle esityksen tehtäviään koskeviksi hallinnon säännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin tavoitteena on tukea valtuuston päätöksentekoa tuottamalla tietoa kunnan taloudesta ja toiminnasta. Tarkastuslautakunta antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointihavaintojen perusteella laaditun arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä joihin arviointikertomus antaa aihetta.

3.2.1 Toimintasuunnitelma

Tarkastuslautakunnalle on vuodessa noin 10 kokousta. Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtäviä hoitaa asianhallintasihteeri. Tilintarkastaja osallistuu kokouksiin mahdollisuuksien mukaan. Tarkastuslautakunta laatii painopistealueet valtuustokaudelle ja tarkentaa niitä vuosittain työohjelmaksi.

Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi säännöllisesti.

Tilintarkastuspalveluiden hankintasopimus on voimassa Itä-Suomen tilintarkastus Oy:n kanssa tilikauteen 2024 saakka, jonka jälkeen tilintarkastuspalvelut kilpailutetaan.

3.3 Kunnanhallitus

3.3.1 Tuloarvio ja määrärahat

1 000 €	TP2022	TA2023	TA2024	TS2025	TS 2026
Toimintatulot	594	517	300	300	300
Toimintamenot	-4 643	-4 444	-4 304	-5 833	-5 950
Toimintakate	-4 049	-3 927	-4 004	-5 533	-5 650
Suunnitelmapoistot	-96	-107	-105	-105	-105
Tilikauden tulos (ulkoiset)	-4 145	-4 034	-4 109	-5 638	-5 755

Kunnanhallituksessa on 9 jäsentä. Kunnanhallituksen kokouksessa on läsnäolo- ja puheoikeus valtuuston puheenjohtajistolla. Kunnanhallitus vastaa valtuuston asioiden valmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta. Kunnanhallitus ohjaa, johtaa ja kehittää kunnan hallintoa ja palvelutoimintoja. Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluu myös konserniohjaus ja – valvonta. Kunnanhallituksen apuna ovat valtuuston erikseen valitsevat lautakunnat ja muut toimielimet sekä kunnan palkattu henkilöstö.

Kunnanhallitus vastaa yleishallinnon, kehittämispalveluiden, työllistämisen ja projektien tulosalueista.

3.3.2 Toimintasuunnitelma

Yleishallinto

Yleishallinnossa hoidetaan keskitetysti talous- ja palkkahallinto, ICT-palvelut, työterveyspalveluiden hallinto, henkilöstöhallinto, hyvinvoinnin- ja osallisuuden edistäminen sekä yli kunnallisesta tuotettavien maaseutu- ja elintarvike- ja eläinlääkäripalveluiden hallinnolliset tehtävät.

Toimintasuunnitelma

Hallinnossa huolehditaan siitä, että kunnan strategisia tavoitteita toteutetaan yleishallinnossa. Se asettaa myös itsellensä strategiset tavoitteet sekä valvoo, että lautakunnat toteuttavat strategisia tavoitteita omalta osaltansa.

Vuoden 2024 aikana laaditaan ja osin jo aloitetaan kunnan talouden sopeuttamistoimia. Tärkeänä osana sopeuttamista on talouden hallinnan edelleen kehittäminen. Vuonna 2024 selkeytetään ja yksinkertaistetaan organisaatio- ja talousarviorakennetta yhdessä Kuntalaskenta Oy:n kanssa. Talouden hallintaan johdetaan tarkalla talouden seurannalla, jossa työvälineenä ovat Kuntamaisema, ja Efina-raportointi. Vuoden aikana tehdään myös hallinto-osaston valmiussuunnitelman päivittäminen.

ICT-palveluita kehitetään yhdessä Savon ICT-palveluita kanssa ja kiinnitetään erityistä huomiota turvallisuuden parantamiseen.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämisen painopisteet vuodelle 2024 ovat kuntalaisten kuulemisen ja vaikuttamiskanavien kehittäminen sekä päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin käyttöönotto. Painopisteet tukevat talouden tasapainottamissuunnitelman tekoa. Suunnitteluun osallistetaan luottamushenkilöitä, kuntalaisia, kunnan henkilökuntaa ja kunnan alueella toimivia yhdistyksiä ja yrityksiä muun muassa kuntalais- ja henkilökuntakyselyillä ja kuulemistilaisuuksilla sekä valtuustoseminaareilla.

Henkilöstön hyvinvointia kehitetään ottamalla käyttöön uusia järjestelmiä, joiden kautta saadaan henkilöstön hyvinvointia parannettua. Näitä voivat muun muassa olla kehityskeskustelu tai henkilökohtaisen suoriutumisen arviointityökalu. AinoHealth-Manageria hyödynnetään aktiivisessa välittämisessä ja vuonna 2024 haetaan KEVA:n työelämän kehittämisen rahoitusta. Työhyvinvointikyselyn järjestäminen KEVA:n työkalulla.

Kehittämispalvelut

Kehittämispalvelut muodostuvat asumispalveluista, elinkeinotoimesta ja joukkoliikenteestä.

Asumispalvelut Lapinlahdella tuottaa kuntakonserniin kuuluva Lapinlahden kaskihovi Oy yhtiöllä on kaikkiaan noin 410 vuokra-asuntoa. Lisäksi yhtiö hoitaa kunnan omistuksessa olevien asuntojen vuokrasopimukset ja laskutukset, joita on 25 kohdetta. Asuntotoimi seuraa yleisiä asuntomarkkinoita, tekee yhteistyötä niin rakennusliikkeiden ja muiden rakennusten kuin myös muiden läheisten sidosryhmien kanssa mukaan lukien lähikuntien asuntotoimijat.

Yhtiön toimitusjohtaja ja isännöitsijä ovat sivutoimisia kunnan asuntoviranomaisia. Vuosittain yhtiölle jätetään keskimäärin 280 vuokra-asuntohakemusta. Asuntojen vuokrausaste on ollut viime vuosina lähes 100 % (pois lukien remontin tai korjauksen vuoksi tyhjillään olevat asunnot). Osa vanhasta vuokra-asuntokannasta poistuu käytöstä ja uuden rakentamista ei nyt ole suunnitteilla, mutta valmiudet käynnistää suunnittelu ja rakentaminen nopeasti ovat olemassa.

Lapinlahden kunta toteuttaa elinkeinopolitiikkaa kunnanjohtajan johdolla ja noudattaa kuntastrategian elinkeinopoliittisia tavoitteita.

Kunnan tukeman joukkoliikenteen tarkoituksena on tarjota kuntalaisille mahdollisuus edulliseen asiointiliikenteen kunnan sisällä ja työmatkaliikenteeseen Pohjois-Savon alueella.

Toimintasuunnitelma

Asuntotoimessa huolehditaan riittävästä vuokra asuntotarjonnan kunnan kaikissa taajamissa. Asuntokanta pyritään pitämään hyvässä ja ajan mukaisessa kunnossa tarpeettomien kiinteistöjen myynnistä tai purkamisesta huolehditaan.

Elinkeinopalveluita kehitetään vuonna 2024 niin, että kunta ottaa elinvoiman parantamisen selkeäksi tavoitteeksi palkkaamalla henkilön elinvoiman kehittämistehtävään. Samalla selvitetään elinvoiman ja työllisyyspalveluiden yhdistämistä ja tätä kautta toiminnan tehostamista myös elinkeinoelämän suuntaan. Muutoksella pyritään vaikuttamaan positiivisesti kunnan työikäisen väestön määrään, elinkeinopohjan kehittymiseen ja koko kunnan elinvoimaan. Henkilöstökulut eivät kuitenkaan saa muutoksen myötä kasvaa, joten esimerkiksi hankerahoitusmahdollisuus selvitetään.

Kunnan sisäinen joukkoliikenne järjestetään kustannustehokkaasti kaikilta kyliltä joko Varpaisjärven tai Lapinlahden taajamiin ja tarvittaessa myös Varpaisjärven ja Lapinlahden välillä. Kunta vaikuttaa myös työssäkäyntialueensa joukkoliikenteen kehittymiseen niin että julkisten liikennevälineiden käyttö lisääntyisi työpaikkaliikenteessä.

Työllistämispalvelut

Työllistämispalveluissa hoidetaan kunnan tukityöllistäminen, toteutetaan työllistämisen kuntakokeilu, hoidetaan nuorten kesätyöllistäminen sekä yritysten työllistämistukiasiat. Lisäksi ne vastaavat kotouttamiseen liittyvistä palveluista, joista kunnalla on vastuu. Työllisyyspalveluiden alla toimi myös nuorten työpaja, joka on kunnan yksi työllistymisen työkalu.

Toimintasuunnitelma

Työllistämisen tulosalueen tavoitteena on vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä, kohdentamalla palveluita erityisesti yli 200 päivää työttöminä olleisiin. Palveluita kehitetään erityisesti työllisyyden kuntakokeilun kautta. Tärkeänä työvälineenä on edelleen myös tukityöllistäminen. Kunta työllistää vuosittain edelleen noin 30 pitkäaikaistyötöntä 6–8 kk työkajoihin. Työllistämisen tavoitteena on löytää urapolku joko kouluttautumisen kautta tai suoraan sijoittumalla töihin kuntaan. Mittareina työllistymisen seuraamisessa käytetään aktivointiastetta, virtaa työttömyyteen sekä työttömyysjaksojen pituutta. Tärkeänä työvälineenä nuorten työttömyyden vähentämisessä on nuorten työpajatoiminta.

Kunta osallistuu aktiivisesti vuoden 2025 alusta toteutettavaan työvoimapalveluiden uudistamiseen, jossa Pohjois-Savon TE-palvelut siirtyvät työllisyysalueisiin. Lapinlahden kunta on vuoden 2025 alusta osa Kuopion alueen työllisyyspalveluita

Kunta tarjoaa edelleen myös nuorille kesätyömahdollisuuksia. Kesätyötä kehitetään niiden eurojen mukaisesti, joita valtuusto antaa tämän tehtävän hoitamiseen. Erityisesti kiinnitetään huomiota mahdollisuuteen laaja alaisesti työllistyä kunnan ja kunnassa toimivien yritysten palveluun kesäaikana.

Projektit

Projektia alueelle sisältyvät erillisrahoitteiset projektit, joiden määrärahat eivät sisälly minkään toisen osaston talousarvion. Vuonna 2024 tähän on kuuluvat Mieliteko 2.0. ja Sisü-ilmastohanke ja lisäksi suunnitellaan 1-2 itse toteuttavaa hanketta vuodelle 2024, joiden rahoittamiseen varaudutaan.

Lisäksi tässä ovat seudullisen kehittämistoiminnan järjestelyihin tarvittavat määrärahat (seudullinen sopimus kehittämistoimista) ja Ylä-Savon veturin maksaosuus vuosittain.

Toimintasuunnitelma

Kunta tukee paikallisia yhdistyksiä ja järjestöjä Ylä-Savon Veturin rahoitusmahdollisuuksien hyödyntämisessä sekä pyrkii itse käyttämään seudullisen kehittämisrahan mahdollisuuksia osarahoituksena omissa hankkeissa. Kunta pyrkii myös aktiivisesti mukaan ohjelmakauden 2021–2027 Pohjois-Savon kuntien kanssa sekä myös itse toteuttamaan hankkeita.

3.3.3 Strategiset tavoitteet

Visionäärinen ja tekevä kunta

Tavoite	Toimenpiteet 2024	Mittari	Vastuuhenkilö
IDEA- JA KOKEILUKULTTUURIN RAKENTAMINEN	<ol style="list-style-type: none"> kehityskeskusteluissa ja palavereissa kannustetaan ideoihin ja kokeiluihin ideat ja kokeiluehdotukset käsitellään johtoryhmässä aktivoidaan ideaboxin käyttöä laaditaan ideoiden palkitsemiskriteerit palkitaan parhaat ideat /herätteet vuoden lopussa kuntalaisaloitteet 	<p>ideoiden ja kokeilujen määrä</p> <p>palautteiden määrä</p>	kunnanjohtaja, osastojohtajat
KEHITÄMME KUNTAÄ EKOLOGISESTI KESTÄVÄLLÄ TAVALLA	<ol style="list-style-type: none"> päätöksen teossa arvioidaan ympäristövaikutukset osavuosisikatsaukseen ilmastosuunnitelma yhtenä kohtana, avataan mitä tehty tai ei ole tehty 	arviointien määrä	kunnanjohtaja osastojohtajat
LAPINLAHDEN TUNNETTUUDEN LISÄÄMINEN	<p>Kunnan viestinnän tehostaminen 150 v- juhluvuoden kautta näkyvyyden lisääminen</p> <p>Panostetaan rekrytointi-ilmoituksiin (positiivinen työntekijäkuva) ja perehdytykseen</p>	onnistuneiden rekrytointien määrä	kunnanjohtaja, osastojohtajat, viestintäkoordinaattori hallintojohtaja osastojohtajat

Palvelemme intohimoisesti

Tavoite	Toimenpiteet 2024	Mittari	Vastuhenkilö
PALVELUKETJUMME OVAT SUJUVIA JA TEHOKKAITA	<ol style="list-style-type: none"> Kunnan talouden tasapainotussuunnitelma ja palveluselvitys Kuvaamme yhdyspinnan hyvinvointialueeseen 	<p>Selvitys</p> <p>Yhdyspintojen määrä palaute uudistetuista sivuista</p>	<p>kunnanjohtaja, osastajohtajat, tulosalue-vastaavat</p> <p>hyvinvointi- ja osallisuus- koordinaattori</p>
HENKILÖSTÖMME VOI HYVIN JA KOKEE TYÖNSÄ MERKITYKSELLISEKSI	<ol style="list-style-type: none"> Laaditaan henkilöstöstrategian ja henkilöstösuunnitelman (sisältää henkilöstön osaamisen kehittämisen ja urapolut) Toteutamme hyvinvointikyselyn ja henkilöstötilinpäätöksen johtopäätösten mukaisia toimenpiteitä Toteutamme koulutussuunnitelmaa 	<p>Henkilöstöstrategia/- suunnitelma</p> <p>vastaajien määrä sovitut toimenpiteet</p> <p>koulutuksiin osallistumismäärät</p>	<p>hallintojohtaja, osastonjohtajat</p> <p>hallintojohtaja johtoryhmä</p> <p>osastonjohtajat</p>
PALVELUMME HOUKUTTELEVAT LAPSIPERHEITÄ	<ol style="list-style-type: none"> Otetaan lapsivaikutusten arviointi käyttöön Järjestetään koulutus viranhaltijoille ja valtuutetuille, jossa kirkastetaan tavoite 	<p>Arviointien määrä</p> <p>Toteutetut koulutukset</p>	<p>kunnanhallitus, kunnanjohtaja, osastajohtajat</p>

Teemme hyvinvointia edistävää yhteistyötä

Tavoite	Toimenpiteet 2024	Mittari	Vastuhenkilö
TUEMME KUNTALAISTEN HYVINVOINTIA ENNALTAEHKÄISEVÄSTI	<p>1. Vaikutusten ennakoarviointi (EVA) otetaan käyttöön päätöksenteossa</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ennakoarviointilomakkeen kehittäminen – Viranhaltijoiden ennakoarviointiin kouluttaminen – Ennakoarviointilomakkeen käyttöönotto <p>2. Osallistava budjetointi osana talouden tasapainotussuunnittelua</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kuntalaiskyselyt – Henkilökuntakyselyt – Kuulemistilaisuudet – Valtuustoseminaarit <p>3. Kunnan toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimisen alulle pano</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tilannekuvan laatiminen – Kuntalaisten kuuleminen – Kunnan toimialojen kuuleminen <p>4. Henkkarit kaikille -kampanjan laajentaminen Lapinlahdelle</p> <ul style="list-style-type: none"> – Passikuvauspäivän järjestäminen – Bussikuljetus poliisin lupapalveluihin 	<p>Koulutukseen osallistuneiden määrä ja saatu palaute</p> <p>Tehtyjen ennakoarviointien määrä</p> <p>EVA-prosessien määrä, joissa on hyödynnetty vaikuttamistoimielimiä tai muita sidosryhmiä.</p> <p>Kuntalaiskyselyiden määrä</p> <p>Henkilökuntakyselyiden määrä</p> <p>Kuulemistilaisuuksien määrä</p> <p>Valtuustoseminaarien määrä</p> <p>Tilannekuva valmis/keskeneräinen, 12/2024</p> <p>Kuulemistilaisuuksien määrä</p> <p>Toteutuneet toimenpiteet</p> <p>Saatu palaute</p> <p>Osallistuneiden määrä</p>	<p>Hallintopalvelut muiden toimialojen tukemana</p> <p>Kaikki päätösten valmistelijat</p> <p>Johtoryhmä</p> <p>Hallintojohtaja</p> <p>Hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattori</p> <p>Hyvinvointi- ja osallisuuskoordinaattori</p>

Olemme yritysten kanssa samalla puolella

Tavoite	Toimenpiteet 2024	Mittari	Vastuhenkilö
YRITTÄJÄVERKOSTO TUOTTAA YHTEISTYÖMALLEJA JA HYÖTYÄ YRITTÄJILLE	<ol style="list-style-type: none"> Hankintaohjeistuksen hyödyntäminen paikallisissa hankinnoissa Säännöllinen ja jatkuva foorumi yrittäjyyteen liittyvissä asioissa ja yrittäjien sisäinen fb-ryhmä Hankimme infotaulun 5-tien varrelle, jossa näkyy yrittäjien mainokset (yritykset osallistuvat kustannuksiin, laadimme yhteiset pelisäännöt, ELY mukana) 	<p>paikallisten hankintojen määrä</p> <p>foorumien määrä</p>	<p>kunnanjohtaja, osastojohtajat</p> <p>kunnanjohtaja</p> <p>kunnanjohtaja tekninen johtaja</p>
YRITYSTEN TYÖVOIMAN SAATAVUUS HELPOTTUU	<ol style="list-style-type: none"> Asuntojen aktiivinen markkinointi, 		kunnanjohtaja,
YRITYSTEN MÄÄRÄ KASVAA		Yritysten nettomuutos	kunnanjohtaja
INFRASTRUKTUURIMME VASTAA YRITYSTEN TARPEITA	<ul style="list-style-type: none"> Tietoliikenneverkon kehittäminen Tonttien ja toimitilojen aktiivinen markkinointi Lupaprosessien kehittäminen Päätösten yritysvaikutusten arviointi 	<p>Uudet tonttikaupat</p> <p>Päätösten arviointimäärät</p>	<p>kunnanjohtaja, tekninen johtaja</p>

Taloutemme on tasapainossa ja vakaalla pohjalla

Tavoite	Toimenpiteet 2024	Mittari	Vastuhenkilö
TULOMME JA MENOMME OVAT TASAPAINOSSA	<ol style="list-style-type: none"> 1. Palveluverkoston tarkastelu osana talouden tasapainotussuunnitelmaa 2. Henkilöstömäärä ja osaaminen tarpeiden mukaan 3. Ostopalveluiden käyttö tarvittaessa 4. Tehostaan tilankäyttöä 5. Huomioidaan käyttö- ja ylläpitokulut investointeja suunniteltaessa	Kustannukset/palvelu Henkilöstömäärän muutos Ostopalvelusopimusten määrä Tilojen käyttöaste, Tilaneliöt/työntekijä Poistojen suhde/lainojen lyhennykset Lainaa/kuntalainen Ylijäämän määrä/suhteessa edelliseen vuoteen	Kunnanjohtaja, osastojohtajat

Riskit

Riski	Toimenpide	Vastuu	Riskin taustatiedot
Henkilöriskit	Asianmukainen rekrytointiprosessi, henkilöiden arviointi, koeaika, vertailu, avainhenkilöiden/-tehtävien tunnistaminen, toimivat sijaisjärjestelyt.	johtoryhmä, esihenkilöt	Henkilöstö on organisaation tärkein voimavara ja strateginen resurssi. Työntekijän palkkaus on aina merkittävä investointi, joka kannattaa toteuttaa huolella. Henkilöstöön liittyvät riskit ovat haastavia, koska niitä on vaikea ennakoita ja arvioida taloudellisesti. Oikea henkilö oikealla paikalla -periaatteella saavutetaan paras tulos niin organisaatio kuin työntekijän itsensä kannalta.
Henkilöstön hyvinvointi	Kehityskeskustelut, työtyytyväisyyskyselyt, aktiivinen välittäminen, ohjeistus, koulutus, asianmukaiset työvälineet ja työskentelyolosuhteet, kuntoutus ja uudelleensijoittaminen.	johtoryhmä, esihenkilöt	Työhyvinvointi on usean tekijän summa, joka vaikuttaa organisaation menestykseen, asiakastytyväisyyteen, taloudelliseen tulokseen ja maineeseen. Työhyvinvointi on sekä työnantajan että työntekijän vastuulla ja sen edistäminen on kaikki organisaatiotason tasojen vastuulla.
Henkilö-, omaisuus- ja vastuuvahingot	Työntekijöiden ammattitaidon ylläpitäminen, asianmukaiset työvälineet, ensiapuvalmiuksien ylläpitäminen, ajan tasalla oleva vakuutusturva.	johtoryhmä, työsuojelupäällikkö, työsuojeluvaltuutettu	Henkilöstöriskejä ovat tapaturmat, sairastumiset, työuupuminen, ammattiosaamisen vanheneminen, henkilö- ja työsuhderiidat sekä tahattomat inhimilliset virheet. Kiinteän irtaimeen ja irtaimeen omaisuuteen riskejä voivat aiheuttaa muun muassa vesivahingot tulipalot ja ilkivalta.

Sopimusriskit	Sopimusten teolle on selkeä prosessi ja valtuudet, niillä on omistaja, sopimuksissa on kuntaa suojaavat pykälät ja sopimukseen on määritelty irtisanomisaika.	johtoryhmä, sopimusten tekoon valtuutetut henkilöt	Sopimusriskejä voivat olla se, että sopimus jää kokonaan tekemättä, tehty sopimus ei toteudu tai toteutuu toisin kun, on sovittu tai sopimus jättää liikaa tulkinnanvaraa toteutukseen.
Tietoliikenteeseen ja -järjestelmiin liittyvät häiriöt	Virustorjunta ajan tasalla, varajärjestelmät ja varmennukset kunnossa. Sallitaan vain kunnan hyväksymien järjestelmien käyttö. Käyttöoikeuksien poisto heti työntekijän työsuhteen päättyessä. Kyberuhkiin varautuminen.	hallintojohtaja, ICT-asiantuntija ja järjestelmien pääkäyttäjät sekä Savon-ICT palvelut Oy	Tietojärjestelmäriskejä ovat tekniset häiriöt, puutteet tietoliikenneverkoissa ja -järjestelmistä, verkkoihin kohdistuvat ulkopuoliset uhkat sekä laitteistorikot.
Tietoturva- ja tietosuojariskit	Henkilökohtaiset käyttäjätunnukset ja salasanat, päätelaitteen lukitus. Kaikkea tietoa käsitellään luokittelun mukaisesti. Tietosuoja-asioiden perehdytys ja ajantasainen koulutus. Tietojärjestelmien vastuuhenkilö/pääkäyttäjä.	kaikki kunnan tietojärjestelmiä ja tietoja käsittelevät henkilöt, tietosuoja- ja tietoturvavastaavat, Savon ICT-palvelut Oy	Tietoturvaan liittyvät riskit liittyvät tietojen luottamuksellisuuteen, oikeellisuuteen, palvelujen saatavuuteen ja tietosuojaan. Vastuu tietoturvasta ja -suojasta on jokaisella esihenkilöllä ja työntekijöillä. Yksityiskohtaiset tiedot löytyvät kunnan tietosuojaselosteista ja rekisteriotteesta
Hanke- ja projektiriskit	Nimetään hankkeelle vastuuhenkilö ja mahdollisesti projektipäällikkö. Kaikilla hankkeilla tulee olla hankesuunnitelma, jonka perusteella arvioidaan hankkeen tuloksellisuutta tavoitteiden ja kustannusarvoin osalta. Hanke päätetään hallitusti.	hallintojohtaja, projektipäälliköt	Kunta voi itse hallinnoida hankkeita tai olla mukana muiden järjestämissä hankkeessa osatoteuttajana, kumppanina tai rahoittajana. Hankkeiden säännöt ja ohjeet voivat olla tiukempia kuin kunnan omat säännöt ja ohjeet hankkeeseen osallistumisesta päättää hallinnonsäännöt mukaisesti toimivaltainen viranomainen.

Salassapitoriski	Salassapitoasioiden osaaminen, sovellusten käyttö.	hallintojohtaja, asianhallintasihteeri, palvelusihteerit, viranhaltijapäätösten tekijät	Salassa pidettävän tiedon julkaiseminen voi aiheuttaa vahingonkorvauksen, ilmoituksen tietosuojavaltuutetulle, hyvitysvelvoitteen tai maineen menetyksen.
Tietojenluovutusriski	Tietojenluovutusperiaatteiden hallinta.	kaikki viranhaltijat ja työntekijät	Asiakirjapyyntöt ja muut tiedot luovutetaan julkisuus- ja tietosuojalain mukaisesti.
Rahoitus- ja sijoitustoiminnanriskit	Korkoriskin, likviditeetin, takausten ja vakuuksien aktiivinen seuranta ja valvonta.	kunnanjohtaja, hallintojohtaja, taloussihteeri	Rajataan vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvää korkoriskiä. Pidetään lainojen suojausaste riittävän korkealla tasolla. Takauksen sovelletaan valtiontukisäännöksiä ja takauksilta peritään tarvittaessa riskiä kuvastava vuotuinen takausprovisio. Lupien ja sopimusten vakuudet ovat oikein mitoitettua kattaen myös mahdollisen takuuajan.

3.4 Sivistyslautakunta

Palvelulautakunta koostuu sivistysosastosta. Sivistysosasto jakaantuu viiteen tulosalueeseen: perusopetus, lukio, kulttuuri- ja nuorisopalvelut, varhaiskasvatus ja tukipalvelut. Sivistysosasto vastaa 1000 peruskoululaisen opetuksesta, 280 lapsen varhaiskasvatuksesta, 170 lukiolaisen opiskelusta, kulttuuripalveluiden tuottamisesta, kirjastopalveluiden tuottamisesta, kansalaisopiston ja musiikkiopiston palveluiden tuottamisesta sekä nuorisopalveluiden tuottamisesta. Lisäksi se sisältää sivistysosaston hallinnon.

3.4.1 Tuloarviot ja määrärahat

1 000 €	TP2022	TA2023	muutettu TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Toimintatulot	1 424	1 290	1 442	1 344	1 400	1 400
Toimintamenot	-15 614	-16 619	-17 369	-18 017	-18 558	-18 929
Toimintakate	-14 190	-15 329	-15 927	-16 673	-17 158	-17 529
Suunnitelmapoistot	-31	-20	-20	-25	-25	-25
Tilikauden tulos (ulkoiset)	-14 221	-15 349	-15 947	-16 698	-17 183	-17 554

Henkilöstö

Perusopetus	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Vakinaiset koko henkilöstö	103	103	103
Määräaikaiset (sis. avointen tehtävien hoitajat)	18	18	18
Yhteensä	121	121	121

Lukio	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Vakinaiset	15	15	15
Määräaikaiset	0	0	0
Yhteensä	15	15	15

Kulttuuri- ja nuorisopalvelut	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Kirjasto			
Vakinaiset	5	5	5
Määräaikaiset	0	0	0
Yhteensä	5	5	5
Muu kulttuuritoimi			
Vakinaiset	1	1	1
Määräaikaiset	0,2	0,2	0,2
Yhteensä	1,2	1,2	1,2
Kansalaisopisto			
Vakinaiset	4,5	4,5	4,5
Määräaikaiset	n. 90	n. 90	n. 90
Yhteensä	vajaat 100	vajaat 100	vajaat 100
Nuorisotyö			
Vakinaiset	2,5	2,5	2,5
Määräaikaiset	1	1	1

Yhteensä	3,5	3,5	3,5
Tulosalue yhteensä	109,70	109,70	109,70

Varhaiskasvatus	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Vakinaiset	68	68	68
Määräaikaiset	4	4	4
Yhteensä	72	72	72

Tukipalvelut	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Vakinaiset	1½	1½	1½
Määräaikaiset	0	0	0
Yhteensä	1½	1½	1½

3.4.2 Toimintasuunnitelma

Perusopetus

Perusopetus on osa koulutuksen perusturvaa. Sillä on kasvatus- ja opetustehtävä. Tehtävänä on tarjota oppilaalle mahdollisuus hankkia yleissivistystä ja suorittaa oppivelvollisuus. Yhteiskunnalle perusopetus tarjoaa välineen kehittää kansakunnan sivistyksellistä pääomaa ja vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tasa-arvoa.

Kouluilla järjestetään laadukasta perusopetusta annettujen resurssien puitteissa. Toiminnoissa säilytetään pääsääntöisesti vuoden 2023 talousarvion mukaiset toiminnot talousarvion raamien mukaisesti. Palvelurakennetta tarkastellaan talousarviovuoden 2024 aikana osana koko kunnan palvelutarkastelua. Talousarviovuoden tavoitteilla pyritään parantamaan perusopetuksen laatua ja lisäämään oppilaiden välistä tasa-arvoa. Kaikille oppilaille taataan tarvittava tuki riittävällä resursoinnilla. Perusopetuksen laadun lisäämiseen ja erityisopetusta kehitetään erityisesti hankkeiden kautta. Jatketaan koulujen välisen tasa-arvon kehittämistä. Toimintatapoja kehitetään edelleen opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Opetussuunnitelman keskeisinä tavoitteina on vahvistaa oppilaan aktiivisuutta, lisätä opiskelun merkityksellisyyttä ja mahdollistaa onnistumisen kokemukset jokaiselle oppilaalle. Opetussuunnitelmat korostavat oppiaineiden opetuksessa laaja-alaista osaamista, joka rakentuu eri näkökulmista. Opiskelu, työelämä sekä aktiivinen kansalaisuus edellyttävät eri tiedon- ja taidonalojen hallintaa ja niitä yhdistäviä tekijöitä.

Koulun toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat vuorovaikutteisuuden ja monipuolisen työskentelyn periaatteet. Tämä tarkoittaa, että koulutyössä hyödynnetään suunnitelmallisesti erilaisia työtapoja ja oppimisympäristöjä. Työtapojen tulee antaa tilaa kokeilemiseen, tutkimiseen, toiminnallisuuteen, liikkumiseen ja leikkiin. Luokkahuoneen lisäksi oppimisympäristöinä käytetään myös koulun ulkopuolisia ympäristöjä: liikutaan luonnossa ja vierailaan esimerkiksi museoissa ja/tai yrityksissä. Teknologialla on yhä suurempi merkitys koulun arjessa, ja oppilaat voivat entistä paremmin osallistua omien oppimisympäristöjensä kehittämiseen ja valitsemiseen. Vahvistamme oppilaiden tietoteknistä osaamista käyttämällä yhteisesti laadittua Digitaitokalenteria. Lisäksi edistetään opetussuunnitelman korostaman arviointimenetelmien monipuolisuuden lisäksi oppimista ohjaavaa ja edistävää arviointia.

Yhteistyötä toisen asteen kanssa ja muiden toimijoiden kanssa kehitetään oppivelvollisuusiän noustua 18 ikävuoteen. Perusopetuksen velvollisuus on selvittää, että kaikki opiskelijat ovat saaneet jonkun jatko-opintopaikan peruskoulusta valmistumisen jälkeen tai siinä vaiheessa, kun oppilaalla ei ole enää oikeutta opiskella peruskoulussa.

Koulukiusaamisen vastaista toimintamallia toteutetaan yhteisesti sovittujen menettelytapojen kautta ja arvioidaan Kiva Koulu-kyselyin yhdessä Turun yliopiston kanssa.

Keskeisiä muutoksia ovat koulujen AV-laitteistojen uusiminen leasingin kautta ja kevään 2024 aikana toteutetaan oppilaskuljetusten kilpailutus.

Lukio

Vuoden 2024 talousarvio on laadittu hieman pienemmälle tuntimäärälle kuin vuoden 2023 talousarvio. Syksystä 2024 alkaen kaikki lukiossa opiskelevat ikäluokat kuuluvat laajennetun oppivelvollisuuden piiriin, joten laitteet ja materiaalit kasvattavat vielä lukion kustannuksia. Lukion toiminnoissa ei merkittäviä muutoksia.

Lukion toiminnan kehittäminen laadukkaan opetuksen sekä laajan opintotarjonnan pohjalta. Lukio-opetuksen laadun ylläpitäminen ja kehittäminen tapahtuu opettajien kouluttamisen sekä laadukkaiden ja ajanmukaisten opetusmateriaalien kautta. Osallistuminen kuvataidelukioiden kehittämisverkoston toimintaan edistää kuvataideopetuksen laatua ja lisää yhteistyötä kuvataidelukioiden välillä.

Korkeakoulu- ja työelämäyhteistyön kautta vahvistetaan lukiolaisten työelämä- ja jatko-opintovalmiuksia. Kehitetään lukion ja lukio-opintojen houkuttelevuutta yläkouluikäisten silmissä. Toimintatapojen tarkastellaan ja kehitetään siten, että opetusmenetelmät, oppimisympäristöt ja arviointimenetelmät ovat monipuolisia ja ohjaavat sekä tukevat opiskelijaa opinnoissaan. Riittävän tuen tarjoaminen lukion opiskelijoille auttaa lukio-opintojen loppuun saattamisessa sekä opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisessa.

Lukiokoulutuksen tehtävänä on antaa laaja-alainen yleissivistys sekä riittävät tiedot ja taidot lukion jälkeistä jatko-opiskelua varten. Kuvataidelukion tehtävänä on tämän lisäksi antaa opiskelijalle mahdollisuus perehtyä syvällisesti kuvataiteeseen ja kehittää opiskelijan kuvallista ilmaisua.

Keskeisiä muutoksia ovat osan AV-laitteistojen uusiminen leasingin kautta.

Kulttuuri- ja nuorisopalvelut

Kulttuuri- ja nuorisopalveluiden tulosalue käsittää Kaskikuusen kansalaisopiston, kirjaston, Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipisteen, muun kulttuuritoiminnan ja nuorisotyön.

Kansalaisopisto

Kansalaisopisto järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Monipuolisen koulutustarjonnan tavoitteena on edistää kaikenikäisten ihmisten monipuolista kehittymistä, moninaista hyvinvointia sekä kansainvälisyyden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Kaskikuusen kansalaisopiston ylläpitämisluvan mukaan kansalaisopisto järjestää koulutusta, jonka tavoitteena on tukea kuntalaisten hyvinvointia ja yleissivistystä sekä lisätä heidän valmiuksiaan toimia aktiivisesti muuttuvassa yhteiskunnassa.

Laadukkaan opetustarjonnan ylläpitäminen ja kehittäminen: Opetusta järjestetään 6.900–7.100 tuntia kalenterivuodessa. Asiakaslähtöinen suunnittelu, joka perustuu kurssiarviointeihin, eri-ikäisiltä kuntalaisilta tuleviin toiveisiin ja opiston henkilöstön ajan ja muiden koulutuksen järjestäjien tarjonnan seuraamiseen ja ideointiin. Laatuun vaikutetaan henkilöstön työhyvinvointia ja -turvallisuutta edistämällä, koulutuksella sekä yhteistyöllä muiden kansalaisopistojen ja yhteistyötahojen kanssa.

Palvelujen saavutettavuus: Kansalaisopistopalvelut pidetään kuntalaisten saavutettavina. Etäopetus on osa opistotoimintaa. Luontokyljen opetustarjonnan määrä pyritään säilyttämään nykyisenä.

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste antaa opetusta taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän mukaisesti. Tämän ohella toiminta sisältää laajenevaa muskaritoimintaa ja konserttitoimintaa.

Toiminta tukee kuntalaisten monipuolista hyvinvointia, vahvistaa kunnan kulttuuri-imagoa sekä kunnan veto- ja pitovoimaa asuinkuntana.

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipisteen vuoden 2024 talousarvio on laadittu Lapinlahden kunnan ja Kuopion konservatorion välisen sopimuksen pohjalta. 16.1.2018 hyväksytyyn sopimuksen mukaan Lapinlahden kunnan kuntaosuus on 50.000 €/v.

Myönteinen näkyvyys ja vaikuttavuus yli kuntarajojen: Musiikin perusopetuksen laajuuden ylläpitäminen toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevällä ja suunnitellulla tasolla (40–45 oppilasta). Varhaisiän musiikkikasvatus (muskarit + alkusoitot ja -laulu, musiikkipaja ja soitinkaruselli) tukee musiikin perusopetusta. Esiintymistoiminnan kehittäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Nuorisotoimi

Nuorisotyö tarjoaa monipuolista toimintaa kaikille nuorille, ottaen huomioon lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet sekä edistäen niitä. Tähän toimintaan kuuluvat nuorisotilatoiminta, etsivä nuorisotyö/sosiaalinen vahvistaminen ja kerho-, ryhmä- ja leiritoiminta. Tavoitteena on innostaa varhaisnuoria ja nuoria mielekkääseen toimintaan, samalla edistäen heidän hyvinvointiaan, sosiaalisia taitoja, elämänhallinnan taitoja sekä ehkäisten syrjäytymistä. Kaikissa toiminnoissa korostetaan kasvatuksellista näkökulmaa.

Lisäksi nuorisotyön tarkoituksena on edistää kulttuuri- ja ympäristökasvatusta. Nuorisotiloilla toteutetaan muun muassa ryhmätoimintoja ja teemakokonaisuuksia. Nuorille tarjotaan mahdollisuus viettää aikaa kavereiden kanssa valvotussa ympäristössä, aikuisen ollessa aina läsnä ja osallistuen nuorten vapaa-ajan aktiviteetteihin.

Leiri-, kerho- ja retkitoiminnassa pyritään vahvistamaan lasten ja nuorten tietämystä ympäristöstä, kulttuurista ja liikunnasta järjestämällä monipuolisia mahdollisuuksia osallistua leireille, retkille ja koko perheen tapahtumiin. Tämä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Sosiaalisen vahvistamisen ja ennaltaehkäisyn tavoitteessa käytetään monialaista yhteistyötä, yhteistyötapaamisia eri nuorten toimijoiden kanssa, suunnattuja kerhoja, etsivää nuorisotyötä eri muodoissaan, mukaan lukien Nuotta-valmennus, ryhmälle kohdennettuja muita hankkeita ja palveluja sekä Valpas-toiminnan kokonaisvaltaista ohjausta ja valvontaa.

Etsivä nuorisotyö suunnataan alle 29-vuotiaalle nuorille, jotka ovat keskeyttäneet koulunsa tai ovat ilman koulutusta. Tälle kohderyhmälle tarjotaan tarpeellisia reittejä koulutukseen ja työelämään, ja heidät ohjataan oikea-aikaisesti palveluihin monialaisten verkostojen avulla. Vuoden 2023 aikana haetaan valtion rahoitusta etsivään nuorisotyöhön ajalle 1.9.2024 - 31.8.2025.

Valpas-toiminnalla on vastuu oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta, valvonnasta ja kehittämisestä nuorten toisen asteen koulutukseen siirtymiseksi. Valpasohjaajana/ kuntavalvojana toimii nuorisohjaaja. Nuorisovaltuuston aktiivinen osallistuminen nuoria koskevaan päätöksentekoon on tärkeää, ja sen toiminnan jatkuvuus turvataan ja sitä kehitetään. Myös muiden nuorisoryhmien osallisuutta kehitetään ja parannetaan.

Koulunuorisotyön kehittämishankkeen rahoitusta haetaan vuodelle 2024, jos rahoitukselle aukeaa uusi hakumahdollisuus. Vapaaehtoistyötä ylläpidetään aktiivisesti koko kunnan alueella yhteistyössä Lapinlahden ja Varpaisjärven seurakuntien kanssa.

Jalkautuva nuorisotyö otetaan yhdeksi työmuodoksi kesäaikaan ja koulujen loma-aikaan tehtävässä nuorisotyössä, jolla edistetään lasten- ja nuorten harrastustoimintaa. E-pelaamisen toimintaa kehitetään, ja nuoria tuetaan heidän kasvussaan sekä opastetaan sosiaalisen median ja verkon käytössä. Toiminnan suunnitellussa otetaan huomioon nuorten ja perheiden tarpeet ja toiveet erityisesti kyselyiden ja palautteiden perusteella.

Nuorisotilojen aukioloa suunnitellaan säännöllisesti tarjoten aktiivista sisältöä nuorisotaloissa. Ohjaajat tukevat nuoria, jotta nämä voivat saada uusia positiivisia kokemuksia muun muassa kerho- ja

leiritoiminnan kautta. Tämä on erityisen tärkeää nuorille, joilla saattaa olla henkisiä vaikeuksia tai jotka kamppailevat osallistumisen rohkeuden puutteen takia, esimerkiksi kiusaamisen pelon vuoksi.

Kirjasto

Lapinlahden kunnankirjasto tarjoaa sekä laadukasta paikallispalvelua kahdessa toimipisteessä, että sähköisiä palveluita. Lapinlahden kirjasto kuuluu Ylä-Savon kirjastoverkko Rutakkoon. Kirjasto tarjoaa asiakkaiden käyttöön monipuoliset aineistokokoelmat, joiden käyttö on pääosin maksutonta. Yleisen kirjaston tehtävät määrittää kirjastolaki (2016/1492). Kirjastolain mukaan yleisen kirjaston tehtävänä on: tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa, edistää lukemista ja kirjallisuutta, tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon, tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan ja edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Kirjastolla tulee olla käytössään tarkoituksenmukaiset tilat, ajantasainen välineistö, riittävät aukioloajat sekä riittävä ja osaava henkilöstö. Kirjastopalveluiden lisäksi Lapinlahden kirjasto tarjoaa myös joitakin Kelan palveluita.

Lasten ja nuorten lukuharrastuksen edistämiseksi kirjasto järjestää vuosittain kirjastonkäytönopetuksia vähintään kolmelle luokka-asteelle joko kirjastolla tai kouluilla. Kirjavinkkauksia järjestetään vähintään kahdelle luokka-asteelle, satutunteja järjestetään viikoittain, lapsia kannustetaan lukudiplomien suorittamiseen ja järjestetään lasten- ja nuorten tapahtumia.

Asiakkaiden käyttöön tarjotaan monipuolista ja koko ajan uudistuvaa kokoelmaa. Kirja- ja lehtiaineiston lisäksi kokoelmaan kuuluu muun muassa pelejä, elokuvia ja erilaisia lainattavia liikuntavälineitä, kuten lumikenkiä. Kirjasto lainaa myös sähköistä aineistoa, kuten e-äänikirjoja ja e-lehtiä. Kirjasto tekee sidosryhmäyhteistyötä, muun muassa järjestämällä tapahtumia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Vuonna 2024 koko kirjastoverkko Rutakon yhteinen kirjastojärjestelmä Axiell Aurora päivitetään uuteen Axiell Quria järjestelmään. Järjestelmän päivityksestä aiheutuu kirjastoverkon kirjastoille enintään kahden viikon mittainen käyttökatko. Uuden järjestelmän myötä myös verkkomaksamisen käyttöönoton pitäisi onnistua.

Valtakunnallinen e-kirjasto aloittaa toimintansa keväällä 2024.

Muu kulttuuritoimi

Muu kulttuuritoimi pyrkii vahvistamaan Lapinlahden kuntakuvaa juurevana kulttuuripitäjänä tukemalla tapahtumajärjestäjiä ja käyntikohteita sekä tarjoamalla kulttuurielämyksiä. Lisäksi edistetään verkostoitumista eri toimijoiden kesken, tehdään yhteismarkkinointia ja avustetaan toimijoita lisäresurssien hankinnassa. Muu kulttuuritoimi tekee tiivistä yhteistyötä kulttuuripalvelujen kehittämiseksi Ylä- ja Pohjois-Savon kuntien kulttuuritoimien kanssa sekä hanketoiminnan parissa.

Muu kulttuuritoimi tekee tiivistä yhteistyötä ja osallistuu yhteisiin hankkeisiin Ylä-Savon ja Pohjois-Savon kulttuuritoimien kanssa kulttuuripalvelujen kehittämiseksi. Matkailua kehitetään seudullisena yhteistyönä Iisalmen ja tienoos -matkailupalveluverkostossa. Näyttelytoimintaa järjestetään yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa Kivinautossa. Lisäksi pidetään huolta Varpaisjärven kotiseutumuseon kokoelmista sekä tuetaan ja edistetään Suomen Asutusmuseon toimintaa. Lapinlahden 150 v juhluvuoden kunniaksi panostetaan tapahtumiin, joita kulttuuritoimi on mukana koordinoimassa ja järjestämässä sekä huolehtii tiedottamisesta. Lapinlahtea tuodaan esille messuilla ja tapahtumissa sekä eri medioissa. Kulttuuritoimi pyrkii tuomaan esille kulttuurin hyvinvointivaikutuksia ja mahdollistamaan niiden tulehisen osaksi kuntalaisten arkea.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus on lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävä ja syrjäytymistä

ehkäisevä palvelu. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimivuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää.

Varhaiskasvatusta järjestetään perhepäivähoitona tai päiväkotitoimintana kunnan itsensä järjestämänä: perhepäivähoitajia on 15, kaksi ryhmäperhepäiväkotia ja kuusi päiväkotia. Lisäksi kunta hankkii varhaiskasvatuspalveluja yksityisiltä palvelujen tuottajilta: yksityistä perhepäivähoitoa tuetaan lakisääteisellä yksityisen hoidon tuella ja harkinnanvaraisella yksityisen hoidon tuen kuntalisällä. Yksityisen palvelujen tuottajia on kolme yksityistä perhepäivähoitajaa ja kaksi yksityistä ryhmäperhepäiväkotia. Tavoitteena on, että perhepäivähoito- ja päiväkotipaikkojen saatavuus vastaa lapsiperheiden tarpeita alueellisesti, laadullisesti ja määrällisesti.

Varhaiskasvatuksen asiakasmäärä pienenee, mutta varhaiskasvatuksen kysyntää on kuitenkin vaikea ennustaa luotettavasti, koska vaihtelua kysyntään tuo työllisyystilanne, opiskelumahdollisuudet ja lapsiperheiden muuttoliike. Lisäksi asiakasmaksujen alentamisen tavoitteena on nostaa lasten varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksutulot pienenevät, koska lasten määrä vähenee ja jo päätetyt asiakasmaksulain muutokset vaikuttavat pienentävästi maksutuloihin.

Varhaiskasvatuksessa ovat painopistealueina vuonna 2024 toiminnan säännöllinen arviointi, liikunnalliset ja toiminnalliset menetelmät ja tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen.

Tukipalvelut

Sivistysosaston tukipalveluihin kuuluu: sivistysosaston hallinto, koulutapaturmat ja hankkeet. Tavoitteena on jatkuvien hankkeiden loppuun saattaminen ja uusia hankkeiden hakeminen.

Sivistyslautakunta		TA2024	Raami 2024	TA2023	Toteuma ennuste 2023
	TOIMINTATUOTOT	1 344 271,91		1290300	1 442 108
	Myyntituotot	580 581,50		597200	
	Maksutuotot	313 900,00		365500	
	Tuet ja avustukset	409 707,00		303000	
	Muut toimintatuotot	40 083,41		24600	
	TOIMINTAKULUT	-18 016 840,77		-16619183	-17 369 052
	Henkilöstökulut	-13 155 860,77		-11682113	
	Palkat ja palkkiot	-10 404 397,94		-9299704	
	Henkilösivukulut	-2 751 462,82		-2382409	
	Palvelujen ostot	-3 311 830,00		-3319400	
	Asiakaspalvelujen ostot	-418 374,00			
	Muiden palvelujen ostot	-2 893 456,00			
	Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-486 610,00		-539200	
	Avustukset	-595 000,00		-667150	
	Muut toimintakulut	-467 540,00		-411320	
	Vuokrakulut	-455 010,00			
	Muut kulut	-12 530,00			
	TOIMINTAKATE	-16 672 568,86	-15 700 000	-15 328 883	-15 926 944
		toimintakatteen muutos 4,7%			

Tunnusluvut ja mittarit

Perusopetus

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Perusopetuksen tuntimäärä (ei sisällä hankerahoituksella toteutettuja tunteja)	2040,5	2040	2040	2020	2020
Tuntikehys/oppilas	2,02	2,12	2,12	2,1	2,1
Yleisopetusryhmien lkm	56	55	55	52	52
Erityisopetusryhmien lkm	9	9	10	10	10
Nettomenot/oppilas (ulkoiset menot)	7 813 €	8 938 €	8 938 €	8 938 €	8 938 €
Yleisopetuksen keskimääräinen ryhmäkoko alakouluissa	17,5	16,1	15,0	14,3	14,0
Yleisopetuksen keskimääräinen ryhmäkoko yläkouluissa	19,8	19,9	19,0	18,4	18,1
Oppilaskuljetusten kustannukset/kuljetusoppilas	2091	2345	2345	2345	2345

Oppilaita peruskoulussa tilastointipäivänä 20.9.	TP 2022	TA 2023	TAE 2024
Alapitkä	75	75	74
Martikkala*	46	41 (30)	37 (29)
- joista esioppilaita	4	2	2 (2)
Nerkoo	63	59	51
- joista esioppilaita	-	5	5
Matin ja Liisan koulu	610	598	563
Varpaisjärven koulu	187	175	165
Paloisten koulu	28	25	20
- joista esioppilaita	0	4	0
Yhteensä	1009	973	910
- joista esioppilaita	4	11	7
Kuljetusoppilaita peruskoulussa	466	458	440
Pidennetyssä oppivelvollisuudessa	21	23	21
Muut erityisoppilaat	76	74	74

Oppilasennuste lv. 2025 – 2028	TAE 2025	TAE 2026	TAE 2027
Alapitkä	64	64	62
Martikkala*	32 (25)	22 (19)	23 (23)
- joista esioppilaita	3	1	4
Nerkoo	45	52	48
- joista esioppilaita	6	10	5
Matin ja Liisan koulu	539	505	468
Varpaisjärven koulu	153	147	135
Paloisen koulu	17	17	14
- joista esioppilaita	2	4	1
Yhteensä	850	807	750
-joista esioppilaita	11	15	10

*Martikkalan koulun oppilasmäärä sulkeissa ilman vieraspaikkakuntalaisia oppilaita

Lukio

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024
Ulkoiset nettomenot/opiskelija	8189 €	9794€ laskettu 162 opiskelijalla	9472€ laskettu 165 opiskelijalla
Tuntikehys	300 (sis. kerroin 321,93)	300 (sis. kerroin: 314,64)	300 (sis. kerroin 308)
Tuntikehys/opiskelija	1,8	1,85	1,81
Toteutuneiden syventävien ja soveltavien kurssien lkm., joista kuvataidelinjan kursseja	102/19	105/23	105/23

	TP 2021	TP 2022	TA 2023	
Opiskelijoita 20.9	169	167	162	
- joista vieraspaikkakuntalaisia	58	44	47	
- joista lapinlahtelaisia	111	123	115	
- kuvataidelinjalla	69	71	68	
- yleislinjalla	100	96	94	
Ylioppilaita lukiosta	64	48	40	

Ylioppilaskirjoitusten arvosanjakauma	Kevät 2021	Kevät 2022	Kevät 2023	
	%	%	%	
L	3	1	4,7	
E	13	10,5	13,2	
M	18	12,1	20,2	
C	27	29	24,0	
B	22	26,3	21,7	
A	14	13,7	13,2	
I	3	7,4	3,1	

Kulttuuri- ja nuorisopalvelut

Kansalaisopisto	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Opetustunnit	6976,1	6900–7100	6900–7100	6900–7100	6900–7100
Opiskelijat (netto) *	1452	1300	1400	1400	1400
Opiskelijat (brutto, ml. luennot)	3652	3000	3500	3500	3500
Pidetyt tunnit / asukasluku	0,76	0,74	0,78	0,78	0,78
Opiskelijat / asukasluku (%)	15,9	13,7	15,6	15,6	15,6
Kokonaiskulut	659.700	689.080			
Valtionosuus	326.984	335.379			
Myyntituotot	95.534	94.000	103.650	103.650	103.650
Kuntaosuus (ulkoiset)	122.771	129.289			
Kuntaosuus (sisäiset)	114.411	130.412			

Kuopion konservatorion Lapinlahden toimipiste	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Oppilaat	41 (96)	45 (75)	45	45	45
...joista musiikin perusopetuksessa, klassinen	41	45	43	43	43
...joista musiikin perusopetuksessa, rytmimusiikki	0	0	2	2	2
Varhaisiän musiikkikasvatus (muskarit, soitinkaruselli ja alkusoitto)	19	30	45	50	50
Viikkotuntimäärä	61,2	65	65	65	65
Vuosittainen tuntimäärä	2142	2275	2275	2275	2275

Nuorisotoimi	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Nuorisotilat / yökahvila avoinna (pv)	280	250	250	250	250
Kävijöitä vuodessa	7251	6500	6500	6500	6500
leiripäivät / osallistujia vuodessa	13 / 109	20 / 300	20 / 300	20 / 300	20 / 300
Etsivän nuorisotyön / Valpas -toiminnan asiakkaat (v. 2023 >)/asiakastapaamiset	368 / 447	350 / 630	350 / 630	350 / 630	350 / 630
Kerhot ja ryhmät /osallistujia vuodessa	25 / 165	30 / 250	30 / 250	30 / 250	30 / 250
Muu toiminta ja tapahtumat / osallistujat vuodessa	65 / 849	60 / 800	60 / 800	60 / 800	60 / 800
Tilojen muut ulkopuoliset käyttäjät vuodessa	374	150	150	150	150
Vapaaehtoisten osallistumiskerrat vuodessa yhteensä henkilöä	7	7	7	7	7
Koulu / oppilaitos nuorisotyön käynnit	17	50	50	50	50

Kirjasto	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Kokonaislainaus	132 074	125 000	130 000	130 000	130 000
Kokonaislainaus/asukasluku	14,4	13,0	14,3	14,3	14,3
Lähikirjaston lainaus	27907	30 000	30 000	30 000	30 000
Hankinnat (niteitä, kpl)	2373	3 000	2500	2500	2500
Fyysiset käynnit	68974	60 000	65000	65000	65000
Fyysiset käynnit/asukasluku*	7,5	6,0	7,1	7,1	7,1
Taide- ja aineistonäyttelyt	91	50	60	60	60
Luku- tai kirjallisuusdiplomin suorittaneita oppilaita/vuosi	210	250	200	200	200
Aukiolotunnit, jolloin henkilökunta paikalla/vuosi	2679	3 000	2600	2600	2600
Omatoimikirjastojen aukioloajat/vuosi	6789	5 500	6500	6 500	6 500
Kirjastonkäytön ja tiedonhankinnan opetukseen osallistuneita ryhmiä/vuosi	39	30	35	35	35

Muu kulttuuritoiminta	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Henkilöstö	1,2 ht	1,2 ht	0,7 ht	0,7 ht	0,7 ht
Muu kulttuuritoiminta €/as (ulkoiset nettomenot)	8,82				
Kotiseutumuseon kävijämäärä	250	250	250	250	250
Pappilan kivinavetan kävijämäärä		700	700	700	700
Kulttuuritapahtumat	25	13	13	13	13

Varhaiskasvatus

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
henkilöstö	74	68	68	68	68
lapsia päiväkodissa (sisältää esiopetuksen)	200	180	180	180	180
lapsia perhepäivähoidossa	95	90	70	70	70
kotihoidon tuen piirissä olevien lasten keskimääräinen lkm/kk	56	60	60	60	60
lapsia yksityisessä varhaiskasvatuksessa	20	35	35	35	35

3.4.3 Strategiset tavoitteet

Visionäärinen ja tekevä kunta

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
IDEA- JA KOKEILUKULTTUURIN RAKENTAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Kehityskeskusteluissa ja henkilöstöpalavereissa kannustetaan ideoihin ja kokeiluihin • Kuntalaisten, lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden sekä heidän huoltajien palautteiden ja aloitteiden hyödyntäminen ideoinnissa • Oppilaiden osallistaminen ideoimiseen ja kehittämiseen kouluilla, lasten varhaiskasvatuksessa sekä asiakkaiden muissa yksiköissä 	ideoiden ja kokeilujen määrä	Osastajohtaja ja esihenkilöt
KEHITÄMME KUNTAA EKOLOGISESTI KESTÄVÄLLÄ TAVALLA	<ul style="list-style-type: none"> • Päätöksien ja hankintojen teossa arvioidaan ympäristövaikutukset • Matin ja Liisan koulussa Vihreä lippu- toiminta • Otetaan jätteen peruslajittelu käyttöön kaikissa yksiköissä • ilmastosuunnitelman edistäminen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa 	Toteutuminen	Osastajohtaja ja esihenkilöt Henkilöstö ja käyttäjät
LAPINLAHDEN TUNNETTUUDEN LISÄÄMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Panostetaan rekrytointi-ilmoituksiin (positiivinen työantajakuva) ja perehdytykseen • some-näkyvyyden lisääminen / ylläpitäminen kunnan yhteisten viestintäohjeiden mukaisesti huomioiden yksiköiden erilaisuus vahvuutena 	onnistuneiden rekrytointien määrä ja henkilöstön vaihtuvuus päivitysten määrä	Osastajohtaja ja esihenkilöt viestinnästä vastaavat henkilöt yksiköissä ja osastolla

Palvelemme intohimoisesti

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
PALVELUKETJUMME OVAT SUJUVIA JA TEHOKKAITA	<ul style="list-style-type: none"> Sähköisen asioinnin edelleen kehittäminen: lomakkeiden kehittäminen Päivitämme kunnan nettisivuille palvelut asiakaslähtöisesti 	Toteutuminen	Osastajohtaja ja esihenkilöt Sihteerit
HENKILÖSTÖMME VOI HYVIN JA KOKEE TYÖNSÄ MERKITYKSELLISEKSI	<ul style="list-style-type: none"> Osallistumme henkilöstöstrategian ja henkilöstösuunnitelman laadintaan (sisältää henkilöstön osaamisen kehittämisen) AinoHealt'n aktiivinen käyttö työhyvinvoinnin edistämässä Hyödynnämme henkilöstön osaamista eri yksiköiden välillä ja huomioimme tämän uutta toimintaa suunniteltaessa. Toteutamme hyvinvointikyselyn ja henkilöstötilinpäätöksen johtopäätösten mukaisia toimenpiteitä Toteutamme koulutussuunnitelmaa Strategian toimeenpano pitää sisällään henkilöstön kanssa käydyt keskustelut, joissa tavoitteena yhteinen linja mitä strategialla tavoitellaan ja mikä on jokaisen rooli strategian toteutuksessa Kehityskeskusteluihin ja henkilöstöstrategiaan sisällytetään urapolkujen suunnittelu Kunnan tunnettuuden parantuminen parantaa kunnan työnantajakuvaa haluttuna työnantajana 	Koulutuksiin osallistuminen Sairaspoissaolot	Osastajohtaja ja esihenkilöt
PALVELUMME HOUKUTTELEVAT LAPSIPERHEITÄ	<ul style="list-style-type: none"> Toteutamme laadukkaasti määrärahojen puitteissa palveluitamme, jotka suoraan tai välillisesti vaikuttavat Lapinlahti kuvaan. Terveet ja ajanmukaiset rakennukset ja ammattitaitoinen henkilökunta Ajanmukaiset opetusvälineet Kirjaston laajat aukioloajat (omatoimikirjasto) 	Toteutuminen	Osastajohtaja ja esihenkilöt

Teemme hyvinvointia edistävää yhteistyötä

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
TUEMME KUNTALAISTEN HYVINVOINTIA ENNALTAEHKÄISEVÄSTI	<p>Otamme hyvinvointialueen yhteistyöhön mukaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teemme palveluiden tarvearviointia ja linkitämme siihen 3-sektorin palvelut • Yhteistyökumppaneiden toteuttamat palautekyselyt (mm. Servica) ja niiden hyödyntäminen 		Osastojohtaja ja esihenkilöt

Olemme yritysten kanssa samalla puolella

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
YRITTÄJÄVERKOSTO TUOTTAA YHTEISTYÖMALLEJA JA HYÖTYÄ YRITTÄJILLE	<ul style="list-style-type: none"> • Käytämme paikallista hankintaohjeistusta • Koulujen ja yritysten suunnitelmallinen yhteistyö, esim. kummiyritystoiminta 	Toteutuminen lukumäärät	Osastojohtaja ja esihenkilöt
INFRASTRUKTUURIMME VASTAA YRITYSTEN TARPEITA			

Taloutemme on tasapainossa ja vakaalla pohjalla

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
TULOMME JA MENOMME OVAT TASAPAINOSSA	<ul style="list-style-type: none"> • Palveluverkoston tarkastelu • Henkilöstömäärä ja osaaminen tarpeiden mukaan • Ostopalveluiden käyttö tarvittaessa • Tunnistetaan tuleva palvelutarve • Ohjataan tehostamaan tilankäyttöä • Huomioidaan käyttö- ja ylläpitokulut investointeja suunniteltaessa 	muutokset	Osastojohtaja ja esihenkilöt

3.5 Tekninen- ja ympäristölautakunta

Tekninen lautakunta vastaa kunnan organisaatiossa teknisten palveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä sekä investointien toteuttamisesta valtuuston hyväksymien päätösten, ohjeiden ja määrärahojen puitteissa. Tekniset palvelut sisältävät neljä (4) eri tulosyksikköä; tekninen toimi, liikenneväylät ja yleiset alueet, kiinteistökeskus ja liikuntatoimi.

Tekniset palvelut ja ympäristöpalvelut kuuluvat kunnan organisaatiossa tekniseen osastoon. Lapinlahden Vesi Oy toimii kunnan vesihuoltolaitoksena ja on kunnan 100 %:sti omistama osakeyhtiö. Lapinlahden Vesi Oy:n toimitusjohtajana toimii tekninen johtaja ja toiminta nivoutuu osaksi teknistä osastoa. Ympäristöpalvelut toimivat ympäristölautakunnan alaisuudessa.

Tekninen toimi on teknisen osaston ohjaava osa ja kokoaa yhteen erilaiset teknisen- ja ympäristöpalvelujen toiminnot. Liikenneväylät ja yleiset alueet tulosyksikkö huolehtii katujen, teiden sekä puistojen ja muiden yleisten alueiden kesä- ja talvikunnossapidosta sekä kunnalle kuuluvista yksityistieasioista. Kiinteistökeskus tulosyksikön vastuulle kuuluu kunnan omistamien kiinteistöjen hoito ja kunnossapito. Lisäksi kiinteistökeskus huolehtii useista erilaisista kunnan omistamien tytäryhtiöiden, Kaskihovi Oy:n ja Viitostien Ykköstilat Oy:n kiinteistöjen hoitoon ja kunnossapitoon liittyvistä asioista. Liikuntatoimi huolehtii kuntalaisten liikuntapalveluiden tuottamisesta.

Tekninen lautakunta päättää hallintosäännön mukaan mittavimmista urakoista ja suuremmista suunnittelusopimuksista, sekä valvoo teknisen palvelun toimintaa. Lisäksi lautakunta toimii kunnan kaavatoimikuntana hoitaen kaavoitusprosessin eri vaiheita päätöksenteon pohjaksi kunnanhallitukselle ja kunnanvaltuustolle.

Tekniseen lautakuntaan kuuluu seitsemän (7) jäsentä ja heidän henkilökohtaiset varajäsenensä. Esittelijänä lautakunnan kokouksissa on tekninen johtaja ja pöytäkirjanpitäjänä teknisen osaston palvelusihteeri.

Ympäristölautakuntaan kuuluu seitsemän (7) jäsentä ja kullekin henkilökohtaiset varajäsenet. Esittelijänä ympäristölautakunnan kokouksissa on rakennustarkastaja ja ympäristösihteeri, pöytäkirjanpitäjänä rakennustarkastaja ja ympäristösihteeri vuorotellen.

Ympäristöpalveluihin kuuluvat seuraavat tulosyksiköt; rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu ja ympäristöpalveluiden yhteiset sekä Vss-toimi.

Ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta toimii pääosin valtion tasolta tulleiden lakien ja säädösten puitteissa.

3.5.1 Tuloarvio ja määrärahat

1 000 €	TP2022	TA2023	TA2023 muutettu	TA2024	TS2025	TS2026
Toimintatulot	1 686	4 053	4 053	4 180	4 300	4 300
Valmistus omaan käyttöön	17					
Toimintamenot	-6 318	-6 000	-6 090	-6 041	-6 222	-6 347
Toimintakate	-4 615	-1 947	-2 037	-1 861	-1 922	-2 047
Suunnitelmapoistot	-2 922	-3 421	-3 421	-3 492	-3 570	-3 620
Tilikauden tulos (ulkoiset)	-7 537	-5 368	-5 458	-5 353	-5 492	-5 667

Henkilöstö (HTV)

Tekninen toimi	Ta 2024	TS 2025	TS 2026
Vakinaiset	1,5	2	2
Määräaikaiset	0,5	0,5	1
Yhteensä	2	2,5	3

Liikenneväylät – ja yleiset alueet	Ta 2024	TS 2025	TS 2026
Vakinaiset	7,75	7,75	8
Määräaikaiset	1,5	1,5	1,5
Yhteensä	9,25	9,25	10

Kiinteistökeskus	Ta 2024	TS 2025	TS 2026
Vakinaiset	23,75	24,25	24
Määräaikaiset	4	4	3
Yhteensä	27,75	28,25	27

Liikuntatoimi	Ta 2024	TS 2025	TS 2026
Vakinaiset	4	4	4
Määräaikaiset			
Yhteensä	4	4	4
Tekninen lautakunta yhteensä	43	44	44

Ympäristöpalvelut	Ta 2024	TS 2025	TS 2026
Vakinaiset	2,5	2,5	2,5
Määräaikaiset	0,5	0,5	0,5
Yhteensä	3	3	3

3.5.2 Toimintasuunnitelma

Teknisten palveluiden ja ympäristöpalveluiden tulosalueiden ja – yksiköiden toiminta on järjestetty ja johdettu tarkoituksenmukaisesti ja kunnanvaltuuston määrittämien ohjeiden mukaisesti siten, että kuntalaisille ja hallintokunnille pystytään tuottamaan kaikki tekniset palvelut asianmukaisesti. Teknisten palveluiden tulosyksiköitä ovat tekninen toimi, liikuntaväylät ja yleiset alueet, kiinteistökeskus ja liikuntatoimi.

Ympäristöpalveluiden tulosyksiköitä ovat rakennusvalvonta, ympäristönsuojelu, ja ympäristöpalveluiden yhteiset toiminnot sekä VSS-toimi.

Tekninen toimi

Teknisen toimen talousarvio muodostuu teknisen osaston yhteisistä toiminnoista, esimerkiksi erilaisista teknisen osaston ohjelma- ja lisenssikustannuksista sekä laitevuokrasta. Maankäytön – ja kaavoitustoiminnan kustannukset sisältyvät teknisen toimen talousarvioon. Tekninen toimi on hallinnointi osa teknisellä osastolla, joka vastaa ja jonka kautta asiat valmistellaan päätöksentekoa varten.

Liikenneväylät ja yleiset alueet

Liikenneväylät ja yleiset alueet vastaa liikenneväylien kunnossapidosta tarkoituksenaan luoda edellytykset turvalliselle ja sujuvalle liikkumiselle vuodenajasta tai liikkumismuodosta riippumatta. Vastuualueeseen kuuluu myös yleisien alueiden, puistojen, leikkikenttien ja uimarantojen turvallisuudesta ja viihtyisyydestä huolehtiminen välineiden riittävän ylläpidon sekä vihertöiden avulla. Liikenneväylät – ja yleiset alueet tulosyksikkö pitää sisällään olemassa olevien katujen, leikkipuistojen, puistojen, puistometsien, uimarantojen, sekä maa- ja metsätilojen ylläpidon sekä vastualueen ja osaltaan liikuntatoimen uudishankkeiden ja saneerausten valmistelujen ja toteutuksen. Lisäksi tulosyksikkö hoitaa yksityisteiden avustamisasiat.

2024 talousarvion puitteissa jatketaan energiansäästötoimien kehittämistä. Kesäkunnossapito on täytynyt useampien edeltävien kausien aikana pitää säästöyistä minitasossa ja korjausvelkaa on syntynyt. Tavoitteena on vuoden 2024 aikana ottaa kiinni kertynyttä korjausvelkaa ja tehdä mm. sorapintaisten katujen sorastuksia, ojanperkauksia ja siirrettyjä asfaltinpaikkauksia. Vuosi 2024 on Lapinlahti 150 juhlavuosi ja tavoitteena on panostaa liikenneväylien varsien viheralueisiin ja yleiseen ilmeeseen. Yksityistieavustuksen määrärahaa on nostettu vuoden 2023 tasosta ja osa rahasta korvamerkitään erityisesti yksityisteiden peruseräavustuksiin. Puistometsäsuunnitelmaa (vuodelta 2019) pyritään toteuttamaan suunnitelmallisesti ja metsätiloilla tehdään tarvittavia metsänhoidollisia toimia ja hakkuita tavoitteiden mukaisesti. Kunnan omistamien metsien hoidossa noudatetaan kestävä kehityksen periaatteita.

Henkilöstön käyttöä tullaan tehostamaan yhdessä kiinteistökeskuksen, sekä liikuntatoimen kanssa. Kolmen henkilön osalta työpanosta tullaan jakamaan 2024 alusta eri tulosyksiköiden välillä ja kehitetään edelleen henkilöstöressurssien tehostamista ja jakamista eri tulosyksiköiden välillä.

Tunnusluvut ja mittarit

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Katujen kunnossapito					
Kadut ja kevyenliikenteenväylät, km	76	77	77	77	77
Kustannukset €/km		4 000	5 360	4 500	4 700
Katuvalaistus, km	62	62	63	63	63
Kustannukset €/km	1 320	1 320	1 170	1200	1200
Yksityistiet					
Avustettavat yksityistiet, kpl	190	190	190	190	190
Avustettavat yksityistiet, km	360	360	360	360	360
Avustukset €	175 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Puistot ja yleiset alueet					
Kunnossapito yhteensä, €	60 000	60 000	1) 258 000	250 000	250 000
Leikkikentät, kpl	14	14	14	14	14
Uimarannat ja – paikat, kpl	12	12	12	12	12
Venevalkammat, kpl	8	8	8	8	8
Maa- ja metsätilat					
Puistometsät, ha	570	570	570	570	570
Talousmetsät, ha	1 030	1 030	1 030	1 030	1 030
Pellot, ha	54,1	54,1	54,1	54,1	54,1

1) Summassa ei ole aikaisemmin huomioitu henkilöstökuluja

Kiinteistökeskus

Kiinteistökeskus vastaa kunnan omistamien kiinteistöjen ylläpidosta, sekä osallistuu eritasoisesti Lapinlahden Kaskihovi Oy:n ja Viitostien Ykköstilat Oy:n kiinteistöjen kunnossapitoon tai rakennus- ja saneeraushankkeisiin. Kiinteistökeskus osallistuu kunnan investointihankkeiden valmisteluun ja toteutukseen. Kiinteistökeskus vastaa myös kunnan omien toimintojen ulkopuolelle vuokrattavista kiinteistöistä. Vuoden 2023 alussa vuokrattiin merkittävä osa rakennuksia Hyvinvointialueelle. Kiinteistöhoito säilyy näissäkin kohteissa edelleen kiinteistökeskuksen toimintana. Kiinteistökeskuksen talousarviolla pidetään rakennusten perustoiminnot käynnissä, lämmitys, sähkö, vesi, ilmanvaihto, ulkoalueiden kunnossapito, rakennusten siivous ja pienet korjaukset, sekä talotekniikkaan liittyvät automaatio-ohjelmat. Talousarviota vuodelle 2024 laadittaessa kiinteistökeskuksen osalta, kuluvaan vuoteen verrattuna merkittävimpinä tekijöinä on energia- ja henkilöstökulujen nousu. Henkilöstökulujen nousu johtuu pääasiassa työehtosopimusten mukaisista korotuksista. Energia kustannusten nousu on hieman maltillisempi kuin edellisenä vuonna. Henkilöstökuluihin vuoden 2023 talousarvioon n. 120 000 € lisäys. Energiaan menee arvion mukaan suunniteltujen säästötoimienkin onnistuessa noin 200 000 euroa enemmän kuin 2023. Muutkin palvelut ja hankintakustannukset ovat pääsääntöisesti nousseet 5–10 prosenttia. Talousarvio on jouduttu laatimaan niin, että suunniteltuja kiinteistöistä luopumisia purkamalla tai myymällä ei voida toteuttaa suunnitelman mukaisesti. Myös pieniin korjauksiin alustavasti ajateltuja määrärahoja on jouduttu karsimaan talousarvion laadinnan myötä. Energian säästöllä, tavoitellaan edelleen

kustannussäästöjä ja niillä on tilojen käyttäjille näkyviä tai tuntuvia vaikutuksia ennen kaikkea lämpötilojen ja ilmanvaihdon osalta. Ilmastosuunnitelmaa pyritään toteuttamaan talousarvion puitteissa ja suunnitelmaan nähden nyt pakottavilla energian säästötoimilla on positiivista vaikutusta. 2024 vuoden alusta luovutaan Siemensin tuottamasta kiinteistöautomaation huoltosopimuksesta ja energiaseuranta ohjelmista. ko. toiminnot korvataan kevyemmällä ja edullisemmalla järjestelmällä sekä tehostetaan omaa toimintaa. Henkilöstön käyttöä tullaan tehostamaan yhdessä liikenneväylät ja ulkoalueet, sekä liikuntatoimen kanssa. Kahden henkilön osalta työpanosta tullaan jakamaan 2024 alusta eri tulosyksiköiden välillä ja kehitetään edelleen henkilöstöressurssien tehostamista ja jakamista eri tulosyksiköiden välillä.

Tunnusluvut ja mittarit

Rakennukset	Pinta-ala kem ²	Tilavuus m ³	Kpl
Julkiset rakennukset	27 855	117 944	15
Koulut	27 343	121 893	9
Yritystilat	6512	24159	13
Osakekiinteistöt, josta kunnan omistama	1 004	2 881	8
Pientalot	858	2 401	3
Muut rakennukset	5 174	19 607	17
Yhteensä	68 742	288 885	65

Liikuntatoimi

Liikuntapalveluiden tehtävänä on huolehtia kuntalaisten mahdollisuuksista harrastaa omaehtoista liikuntaa sekä tuottaa ohjattua liikuntaa. Liikunta- ja muu harrastustoiminta tarjoavat kuntalaisille mahdollisuuksia aktiiviseen ja hyvään elämään, edistäen kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Liikuntatoimen tehtävänä on hoitaa liikuntapaikkoja ja niihin liittyviä palveluita. Liikuntatoimi on mukana erilaisissa liikuntatapahtumissa ja selvittämässä/hakemassa avustuksia hankkeisiin. Liikuntapaikkoja ovat niin sisä- kuin ulkoliikuntapaikat; salit, kentät, ulkoliikunta paikat, erilaiset reitit (latureitit ja moottorikelkkareitit). Liikuntapaikat ovat lisääntyneet (tekonurmikenttä, kuntoportaat) ja osaltaan ovat lisäämässä hoitoon käytettävien määrärahojen tarvetta. Kunta luo ensisijaisesti yleisiä edellytyksiä kuntalaisten omaehtoiselle liikunnan harrastamiselle ja järjestötoiminnalle. Kunta tunnetaan liikuntamyönteisenä pitäjänä ja sellaisena se säilytetään tulevaisuudessakin. Tarjotaan kuntalaisille maksuttomia liikuntapaikkoja. Liikuntatoimi etsii uusille liikunnan ja harrastustoiminnan hankkeille ulkopuolisia rahoituslähteitä Liikuntapalvelut koordinoivat kunnassa tapahtuvaa liikuntatoimintaa ja vastaa liikuntatapahtumien järjestämisestä.

Liikuntapalveluiden toimintaan kuuluvat muun muassa lasten uimakoulut, sisä- ja ulkoliikuntatilojen varaaminen, yhteistyö alueen liikuntajärjestöjen kanssa sekä kunnan muiden toimijoiden kanssa. Vuoden 2024 talousarviossa toiminta suoritetaan pitkälti vastaavasti kuin aikaisemminkin yhteistyössä teknisen toimen ulkoalueidenhoitajien kanssa. Ensilumenladun toteutuksesta on luovuttu energiansäästön ja talousarvion laadinnassa toteutettujen säästöjen pohjalta.

Moottorikelkkareittien lumiaikaisesta kunnossapidosta on jouduttu supistamaan jo edellisellä kaudella merkittävästi ja tältä osin näin jatkunee. Kelkkailijoiden kanssa on etsitty ratkaisuja hyvässä hengessä tilanteen parantamiseksi.

Tunnusluvut ja mittarit

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Talvikunnossa pidettäviä latuja	90	90	90	90	90
Kunnossa pidettäviä moottorikelkkareittejä	84	84	84	84	84
Kävijämäärät					
Monari	19 000	19 500	18 000	18 000	18 000
Ripsakka	11 000	11 000	10 000	10 000	10 000
Varpaisjärven liikuntahalli	10 000	10 000	9 000	9 000	9 000

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan toiminnan määräävät pääasiassa eri muodoin maankäyttö- ja rakennuslaki sekä maankäyttö- ja rakennusasetus ja kunnan rakennusjärjestys. Rakennusvalvonnan tehtävänä on vaalia, että rakentaminen tapahtuu elinympäristöä kunnioittaen sekä rakennukset sopeutuvat suunnitellulle rakennuspaikalle. Lupien päättämisessä pyritään huomioimaan rakentajan luvan tarpeen kiireellisyys. Lainsäädäntö velvoittaa käsittelemään rakennus, purku- ja toimenpideluvat kohtuullisessa ajassa, rakennustarkastajan myöntämät luvat käsitellään viimeistään 3 vk sisällä, lautakunnan luvat 1–1,5 kk sisällä. Rakennuslupiin liittyvät kaikki käsittelyvaiheet on sähköistetty. Tavoitteena on, että kaikki rakentamiseen liittyvät luvat haetaan sähköisesti epermit–palvelun kautta. Luvanhakijoita ohjataan rakennushankkeissa ennakoivaan yhteydenottoon rakennusvalvonnan suuntaan. Ennakkoneuvonnalla rakentaja säästää aikaa sekä tarpeettomia investointeja. Hakemus aloitettava aina neuvontapyyntöillä. Kiinteistöverohankkeen viimeistelytöitä tehdään edelleen muiden töiden ohessa. Pitämättömiä lopputarkastuksia pidetään resurssien mukaan. Rakennusvalvonnan ohjelmiston muutos on vaikuttanut huomattavan paljon toimintaympäristöön, rakennus- ja huoneistorekisterin tietoja korjataan muiden töiden ohessa resurssien mukaan.

Rakennusvalvonnan sähköiseen arkistointiin pyritään panostamaan. Rakennusvalvonnan arkistojen skannaus sähköiseen muotoon on tavoitteena. Ylikunnallinen kilpailutus on pidetty, päätöksen tultua lainvoimaiseksi voidaan aloittaa digitointityö aluksi Varpaisjärven arkiston osalta. Sähköiseen muotoon saatetun materiaalin käyttö helpottaisi asiakirjojen toimittamista asiakkaille.

Tunnusluvut ja mittarit

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Käsiteltyjä lupahakemuksia	201	200	200	200	200
Lausuntoja, kpl	91	40	40	40	40
Tarkastuskäyntejä työmailla	414	300	300	300	300

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelu vastaa mm. ympäristö- ja maa-aineslupiin liittyvistä asioista sekä vesilain ja vesihuoltolain mukaisista tehtävistä ja jätehuollon valvonnasta. Toiminnan tavoitteena on turvata kuntalaisille terveellinen, viihtyisä ja virikkeitä antava elinympäristö. Lainsäädäntö velvoittaa käsittelemään ympäristöluvat ja ilmoitukset ilman aiheutonta viivästystä. Maa-aines-, ympäristö- tai yhteisluvan käsittely voi kestää ajallisesti muutamasta kuukaudesta vuoteen, riippuen lupajonossa olevien lupahakemusten määrästä sekä toimitetun hakemuksen laadusta. Lupajonossa ei ole tällä hetkellä lupahakemuksia. Yleisen ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvat toiminnat (mm. eläinsuojat) voivat aloittaa toimintansa 120 vrk:n kuluttua ilmoituksen jättämisestä. Tämä tarkoittaa sitä, että ilmoitusmenettely on vietävä viranomaiskäsittelyn läpi 120 vrk:n aikana. Ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Valvottavia kohteita on valvontaresurssieihin nähden

Lapinlahdella paljon. Valvontaa tehdään olemassa olevien resurssien puitteissa, kohdentaen valvonta sinne, missä on suurimmat riskit. Vuonna 2023 valvontaa saatiin kirittyä hyvin ajan tasalle määräaikaisen ympäristötarkastajan ansiosta, ja vuodelle 2024 tarkastettavia valvontakohteita on inhimillinen määrä. Jätelainsäädännön muuttuessa ympäristöviranomaiselle tulee lisää tehtäviä hoidettavaksi myös jätelain valvonnan osalta.

Tunnusluvut ja mittarit

	TP 2022	TA 2023	TAE 2024	TSE 2025	TSE 2026
Valvontatarkastuksia	100	130	80	80	80
Käsiteltyjä lupahakemuksia	5	10	10	10	10
Käsiteltyjä viemäriverkoston vapautushakemuksia	10	10	10	10	10
Ympäristövalistustapahtumia	5	5	5	5	5

Ympäristöpalveluiden yhteiset toiminnot käsittävät ympäristölautakunnan kokoustoiminnan-, matka- ja kokouspalkkiot sekä siihen liittyvät koulutuspalvelut. VSS-toimi hoidetaan kunnan VSS-vastuuhenkilön toimesta.

3.5.3 Strategiset tavoitteet

Visionäärinen ja tekevä kunta

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
IDEA- JA KOKEILUKULTTUURIN RAKENTAMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Kehityskeskusteluissa ja henkilöstöpalavereissa kannustetaan ideoihin ja kokeiluihin • Kuntalaisten palautteiden ja aloitteiden hyödyntäminen ideoinnissa 	ideoiden ja kokeilujen määrä	Osastonjohtaja/tulosyksiköiden päälliköt
KEHITÄMME KUNTAA EKOLOGISESTI KESTÄVÄLLÄ TAVALLA	<ul style="list-style-type: none"> • Päivitetään valaisimia LED valaisimiin. Uusia valoja hankittaessa otetaan huomioon mahdollinen siirtyminen älykkääseen valaistuksen ohjaukseen. • Kiinteistövalaistuksen päivittämisen jatkaminen • Toteutetaan vesistökuunnostuskohteita määrärahojen puitteissa • Aurinko- ja turbiinienergian lisääntyvähyödyntäminen • Päätöksien ja hankintojen teossa arvioidaan ympäristövaikutukset 	<p>Osuus valaisimista %</p> <p>Osuus valaisimista %</p> <p>Toteutuminen</p> <p>Toteutuneet kohteet</p>	<p>Kuntatekniikkapäällikkö</p> <p>Kiinteistöpäällikkö</p> <p>Tekninen johtaja/Kuntatekniikkapäällikkö Kiinteistöpäällikkö</p> <p>Osastopäällikkö/tulosyksiköiden päälliköt</p>
LAPINLAHDEN TUNNETTUUDEN LISÄÄMINEN	<ul style="list-style-type: none"> • Päivitetään uusia www. sivuja aktiivisesti • Panostetaan rekrytointi-ilmoituksiin (positiivinen työntajakuva) ja perehdytykseen 	onnistuneiden rekryjen määrä	Osastojohtaja/tulosyksiköiden päälliköt

Palvelemme intohimoisesti

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
PALVELUKETJUMME OVAT SUJUVA JA TEHOKKAITA	<ul style="list-style-type: none"> Sähköisen asiain edelleen kehittäminen: lomakkeiden luonti Kuvaamme palvelut ja niiden kehittämisen mallin Tuotamme talousarvioon yhteismitalliset palvelukuvaukset (kysymykset, joihin vastataan: kenelle ja miten, toimintaympäristön muutos ja palvelutarve) Määritetään palveluiden vasteajat Päivitämme kunnan nettisivuille palvelut asiakaslähtöisesti 	Toteutunut	Osastonjohtaja/ tulosyksiköiden päälliköt Johtoryhmä/osastonjohtaja /tulosyksiköiden päälliköt
HENKILÖSTÖMME VOI HYVIN JA KOKEE TYÖNSÄ MERKITYKSELLISEKSI	<ul style="list-style-type: none"> Osallistumme henkilöstöstrategian ja henkilöstösuunnitelman laadintaan (sisältää henkilöstön osaamisen kehittämisen) Toteutamme hyvinvointikyselyn ja henkilöstötilinpäätöksen johtopäätösten mukaisia toimenpiteitä Toteutamme koulutussuunnitelmaa Strategian toimeenpano pitää sisällään henkilöstön kanssa käyty keskustelut, joissa tavoitteena yhteinen linja mitä strategialla tavoitellaan ja mikä on jokaisen rooli strategian toteutuksessa Kehityskeskusteluihin ja henkilöstöstrategiaan otetaan mukaan urapolkujen suunnittelu Kunnan tunnettuuden parantuminen parantaa kunnan työnantajakuvaa haluttuna työnantajana 	Sairaspoissaolot Koulutuksiin osallistuminen	osastojohtaja/esimiehet osastojohtaja/esimiehet
PALVELUMME HOUKUTTELEVAT LAPSIPERHEITÄ	<ul style="list-style-type: none"> Pidämme yllä kattavaa tonttitarjontaa Toteutamme laadukkaasti määrärahojen puitteissa palveluitamme, jotka suoraan tai välillisesti vaikuttavat Lapinlahti kuvaan. 		osastonjohtaja/esimiehet

Teemme hyvinvointia edistävää yhteistyötä

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuuhenkilö
<p>TUEMME KUNTALAISTEN HYVINVOINTIA ENNALTAEHKÄISEVÄSTI</p>	<p>Hyvinvointipalvelujen määrittely</p> <ul style="list-style-type: none"> • Määrittelemme mitä hyvinvointipalvelut Lapinlahden kunnassa teknisen osaston osalta tarkoittaa <p>Osallistava budjetointi osaksi hyvinvoinnin kehittämistä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otamme osallistavan budjetoinnin osaksi hyvinvoinnin kehittämistä osaltamme • Päivitetään avustuskriteerit siltä osin kuin koskettaa teknistä osastoa • Otamme hyvinvointialueen yhteistyöhön mukaan • Teemme palveluiden tarvearviointia ja linkitämme siihen 3-sektorin palvelut 		<p>Johtoryhmä/ osallisuus- ja hyvinvointikoordinaattori/ Osastonjohtaja/liikuntas sihteeri</p>

Olemme yritysten kanssa samalla puolella

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
YRITTÄJÄVERKOSTO TUOTTAA YHTEISTYÖMALLEJA JA HYÖTYÄ YRITTÄJILLE	<ul style="list-style-type: none"> Otamme käyttöön paikallisen hankintaohjeistuksen Säännöllinen ja jatkuva foorumi yrittäjyyteen liittyvissä asioissa ja yrittäjien sisäinen fb-ryhmä 	Toteutuminen	Tekninen johtaja/tulosityksiköjen päälliköt
INFRASTRUKTUURIMME VASTAA YRITYSTEN TARPEITA	<ul style="list-style-type: none"> Kaavoituksella pyritään ennakoimaan yritys- ja toimitilatonttien riittävyys Lupakäsittelyssä huomioidaan hakijan hankkeen kiireellisyys lakien ja asetusten mukaisissa puitteissa Käytetään yritysvaikutusten arviointia asioiden valmistelussa ja päätöksenteon avuksi 		Tekninen johtaja Ympäristöasiantuntija/Rakennustarkastaja Tekninen johtaja/tulosityksiköjen päälliköt

Taloutemme on tasapainossa ja vakaalla pohjalla

Tavoite	Toimenpiteet	Mittari	Vastuhenkilö
TULOMME JA MENOMME OVAT TASAPAINOSSA	<ul style="list-style-type: none"> Talvikunnossapidon konetyötuntien seuranta. Käytössä sähköinen ajoseurantajärjestelmä. Palveluverkoston tarkastelu Henk. määrä ja osaaminen tarpeiden mukaan Ostopalveluiden käyttö tarvittaessa Tunnistetaan tuleva palvelutarve Ohjataan tehostamaan tilankäyttöä Huomioidaan käyttö- ja ylläpitokulut investointeja suunniteltaessa 	h/km, €/km	Kuntatekniikkapäällikkö Osastopäällikkö/tulosityksiköiden päälliköt

Riskit

Riski	Toimenpide	Vastuu	Riskin taustatiedot
Henkilöriski	Asianmukainen rekryointiprosessi, henkilöiden arviointi, koeaika, ansiovertailut, avainhenkilöiden/-tehtävien tunnistaminen, toimivat sijaisjärjestelyt.	Tekninen johtaja	
Henkilöstön hyvinvointi	Kehityskeskustelut, työtyytyväisyyskyselyt, aktiivinen välittäminen, ohjeistus, koulutus, asianmukaiset työvälineet ja työskentelyolosuhteet, kuntoutus ja uudelleensijoittaminen.	Tekninen johtaja/esihenkilöt	
Henkilö-, omaisuus- ja vastuuvahingot	Työntekijöiden ammattitaidon ylläpitäminen, asianmukaiset työvälineet, ensiapuvalmiuksien ylläpitäminen, ajan tasalla oleva vakuutusturva.	Tekninen johtaja/esihenkilöt	
Sopimusriskit	Sopimusten teolle on selkeä prosessi ja valtuudet, niillä on omistaja, sopimuksissa on kuntaa suojaavat pykälät ja sopimukseen on määritelty irtisanomisaika.	Tekninen johtaja	
Tietoliikenteeseen ja -järjestelmiin liittyvät häiriöt	Virustorjunta ajan tasalla, varajärjestelmät ja varmennukset kunnossa. Sallitaan vain kunnan hyväksymien järjestelmien käyttö. Käyttöoikeuksien poisto heti työntekijän työsuhteen päättyessä. Kyberuhkiin varautuminen.	Savon ICT/Esihenkilöt	

Tietoturva- ja tietosuojariskit	Henkilökohtaiset käyttäjätunnukset ja salasanat, päätelaitteen lukitus. Kaikkea tietoa käsitellään luokittelun mukaisesti. Tietosuojasioiden perehdytys ja ajantasainen koulutus. Tietojärjestelmien vastuuhenkilö/pääkäyttäjä.		
Hanke- ja projektiriskit	Nimetään hankkeelle vastuuhenkilö ja mahdollisesti projektipäällikkö. Kaikilla hankkeilla tulee olla hankesuunnitelma, jonka perusteella arvioidaan hankkeen tuloksellisuutta tavoitteiden ja kustannusarvoin osalta. Hanke päätetään hallitusti.	Tekninen johtaja	
Salassapitoriski	Salassapitoasioiden osaaminen, sovellusten käyttö.		
Tietojenluovutusriski	Tietojenluovutusperiaatteiden hallinta.		
Rahoitus- ja sijoitustoiminnanriskit	Sijoitustoiminnan, korkoriskin, likviditeetin, takausten ja vakuuksien aktiivinen seuranta ja valvonta.		

4 Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosan yhteydessä esitetään tulo-rahoituksen riittävyyttä mittaavat tunnusluvut. Alla oleva tuloslaskelma sisältää ulkoiset toimintatuotot ja – kulut.

Tuloslaskelma € (ulkoinen) tunnusluvut (1 000 €)

	TP2022	TA2023	Muutettu TA	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatulot	8 465	5 861	6 013	5827	6000	6000
Myyntituotot	1 950	1 199		1024		
Maksutuotot	3 549	460		398		
Tuet ja avustukset	1 617	663		647		
Muut toimintatuotot	1 349	3 539		3758		
Valmistus omaan käyttöön	17					
Toimintamenot	-75 891	-26 714	-27 401	-28 364	-30 615	-31 270
Henkilöstökulut	-34 238	-14 992		-16 590		
Palvelujen ostot	-32 966	-6 514		-6 696		
Aineet, tarvikkeet ja tavar	-4 281	-2 712		-2 589		
Avustukset	-3 087	-1 659		-1 658		
Muut toimintamenot	-1 319	-837		-831		
Toimintakate	-67 409	-20 853	-21 388	-22 537	-24 615	-25 270
Verotulot	33 276	17 085	17 710	18 959	19 560	19 934
Valtionosuudet	33 561	7 235	7 400	5 153	7 193	7 652
Rahoitustulot ja -menot	1 385	745	700	725	700	700
Korkotulot	446	445		445		
Muut rahoitustulot	1234	760		1200		
Korkomenot	-295	-450		-900		
Muut rahoitusmenot		-10		-20		
Vuosikate	813	4 212	4 422	2 300	2 838	3 016
Poistot ja arvonalentumise	-3 272	-3 548	-3 548	-3 622	-3 700	-3 750
Suunnitelman muk. poisto	-3 272	-3 548	-3 548	-3 622	-3 700	-3 750
Tilikauden tulos	-2 459	664	874	-1 322	-862	-734
Poistoeron vähennys	17					
Tilikauden yli/alijäämä	-2 442	664	874	-1 322	-862	-734

Tunnusluvut						
Toimintatulot/Toimintame	11 %	22 %	22 %	21 %	20 %	19 %
Vuosikate/Poistot %	25 %	119 %	125 %	64 %	77 %	80 %
Vuosikate, €/asukas	88	455	470	248	312	332
Kertynyt yli-/alijäämä, €/as	-264,0	71,8	86,0	-150	-168	-191
Asukasmäärä	9 250	9 247	9 247	9 099	9 099	9 099

Talousarvioehdotus osastoittain

Osasto	TA2023	TA2024	Muutos €	Muutos %
Hallintokeskus	517 000	300 000	-217 000	-42 %
Sivistysosasto	1 290 300	1 344 272	53 972	4 %
Tekninen osasto	4 053 310	4 179 560	126 250	3 %
Toimintatulot yhteensä	5 860 610	5 823 832	36 778	1 %
Hallintokeskus	-4 443 898	-4 304 099	-139 799	-3 %
Sivistysosasto	-16 619 183	-18 016 841	1 397 658	8 %
Tekninen osasto	-5 649 439	-6 040 688	391 249	7 %
Toimintamenot yhteensä	-26 712 520	-28 361 628	1 649 108	-6 %
Hallintokeskus	-3 926 898	-4 004 099	77 201	2 %
Sivistysosasto	-15 328 883	-16 672 569	1 343 686	9 %
Tekninen osasto	-1 596 129	-1 858 128	261 999	16 %
Toimintakate yhteensä	-20 851 910	-22 534 796	1 682 886	8 %

Henkilöstömenojen osuus menoista osastoittain

Osasto	TA 2023	TA 2024	Muutos	Muutos%
Hallintokeskus	-1 294 393	-1 291 613	-2 780	0 %
Sivistysosasto	-11 682 113	-13 155 861	1 473 748	13 %
Tekninen osasto	-2 015 004	-2 142 947	127 943	6 %
Henkilöstömenot yhteensä	-14 991 510	-16 590 421	1 598 911	11 %

5 Investointiosa

Investointiosassa esitetään investointihankkeiden kustannusarviot ja niiden jaksottaminen investointimenoina suunnitteluvuosille sekä investointeihin saatavat rahoitusosuudet ja muut tulot.

Vuoden 2024 ja suunnitteluvuosien 2025–2027 investointiesitykset on käsitelty teknisen lautakunnan kokouksessa 2.11.2023. Vuoden 2024 investoinnit on laadittu kunnanhallituksen antaman kokonaisraamin puitteisiin, osoittaen nettomenolta 2 032 500 euroa. Suunnitelmavuosilta on poistettu monitoimitalon rakentamisen määräraha, mikä pitää suunnitelmavuosien investoinnit maltillisena.

Talousarviovuoden 2024 suurin yksittäinen kohde on yhteishanke ELYn kanssa, Heinäahontien kevyenliikenteenväylä, jossa kunta osamaksajana. Esityksen mukaan kohteeseen on varattu 500 000 euroa.

Kiinteistöjen investointikohteissa lukion linjasaneeraus ja lukituksen uusimiset Lapinlahden kirjaston salaoja- ja sadevesijärjestelmineen sekä linjasaneerauksineen ovat isoimmat kohteet. Suurempia varauksia on varautuminen Lapinlahden paloaseman laajentamiseen miehistötilojen osalta. Pienemmistä peruskorjauskohteista mainittakoon Alapitkän koulun ja päiväkodin lämmöntuoton muutos. Maalämpöjärjestelmän toimivuus on ollut koko sen historian ajan epävakaa laitteistossa tapahtuvien erilaisten rikkoantumisten ja vikaantumisten takia. Uudelleen rakentamista tai erittäin perusteellista saneerausta ei ole nähty kustannuksiltaan vaihtoehtona vaan etsitään muuta ratkaisua lämmöntuottamiseksi.

Erilaisia energiaan liittyviä hankkeita, uusituvan rakentamista kuin energian kulutuksen vähentämiseksi tehtäviä hankintoja tai saneerauksia on kaikkiaan yli 200 000 eurolla.

Katusaneerauksissa on vuodelta 2023 jatkuvia hankkeita Kukkuran-, Rommeikonmäen-, Rovastin- ja Pastorintie. Peltoniemessä useiden katujen alueella saneeraustarpeita kuivatuksellisista syistä ja suunnitelmat tehdään laajemmalle alueelle samalla kertaa. Toteutusjärjestys muokkautuu suunnitelmien mukaan. Lapinlahden Vesi Oy tulee saneeraamaan myös putkistoja vastaavilla kaduilla.

Liikuntaan ja vapaa-aikaan esitetään kuntalaisaloitteesta lähtenyttä uimahyppypaikkaa. Hanke toteutetaan ja siihen on saatu ulkopuolista rahoitusta. Toinen liikuntapuolen esitetty hanke on latu- ja moottorikelkkareittien pohjien perusteellisempi kunnostaminen, joka helpottaisi jatkossa normaalia kunnossapitoa.

Vesistökuunnostuskohteena on edelleen Telppäsjoen kosteikon rakentaminen, joka jatkuu vuodelta 2023. Rakennusvalvonnan sähköinen arkistointi projektin alku siirtyy vuodelle 2024, yhteiskilpailutukseen tulleen oikaisuvaatimuksen vuoksi.

Investointien määrä pysyy suunnitelmakaudella 2024–2026 maltillisella tasolla. Suunnitelmavuosien 2025–2026 investoinnit arvioidaan uudelleen kyseisen vuoden raamiin mukaiseksi.

Valtuustoon nähden sitovat:				
Sitosuustaso	TA2024	TS2025	TS2026	TS2027->
Kiinteistöt	795 000	1 181 000	959 000	660 000
Kadut, puistot, liikunta- ja muut yleiset alueet	1 117 500	1 795 000	285 000	720 000
Muut investoinnit ja pitkävaikutteiset menot	100 000	55 000	15 000	15 000
Maanhankinta	20 000	100 000	100 000	100 000
yhteensä:	2 032 500	3 131 000	1 359 000	1 495 000

INVESTOINNIT 2024	ESITYS TA-2024			2025	2026	2027 ->	
	Menot	Tulot	Nettoment				Menot
HANKKEITTAIN							
KIINTEISTÖT			795 000	1 181 000	959 000	660 000	
Uudisrakentaminen ja isot peruskorjauskohteet			440 000	875 000	630 000	0	
D-talo ja Monari, suunnittelu ja rakentaminen	30 000		30 000	0	0	0	
Lapinlahden paloaseman laajennus, suunnittelu ja rakentaminen	80 000		80 000	400 000	400 000		
Lapinlahden kirjasto, so- ja sv-järjestelmät ja linjasaane	150 000		150 000				
Verkko koulu ja päiväkotii, linjasaaneeraus, lukitus, sv-järjestelmät ja räystäsikorjaukset				250 000	250 000		
Kunnantupa, Varpaisjärvi, peruskorjaus						100 000	
Meijeri, katto ja muu peruskorjaus				225 000	225 000	250 000	
Orvokki saaneeraus						200 000	
Kunnantalon suunnittelu ja rakentaminen						100 000	
Lukio, linjasaaneeraus ja lukituksen uusiminen	180 000		180 000			500 000	
Pienet peruskorjauskohteet			135 000	181 000	270 000	0	
Varpaisjärven koulukeskus, lukituksen uusiminen	20 000		20 000				
Paloisten koulu, lämmitysjärjestelmän muutos -25				85 000	68 000	100 000	
Martikkalan koulu, lämmitysjärjestelmän muutos -25				85 000	68 000	150 000	
Alapitkä, lämmöntuoton muutos	35 000		35 000				
Asemansaadun rakennukset, peruskorjaus/maalaus	30 000		30 000	25 000	25 000		
Koulujen ja päiväkotien leikkikenttien kunnostus	30 000		30 000				
Eriksen nimeämättömät pienet kohteet	20 000		20 000	20 000	20 000	20 000	
Talotekniikka, valvonta ja muut pienet investoinnit			220 000	125 000	59 000		
Valvontakameroiden lisääminen ja uusinta	20 000		20 000	15 000	15 000	15 000	
Uusutuvan energian ratkaisut			0	50 000	40 000	30 000	
Kiinteistöjen valaistuksen päivitys led-valoihin/valaisi	100 000		100 000	20 000	20 000	20 000	
Kiinteistöautomaation uusiminen	10 000		10 000	15 000	15 000		
Esmiikko järjestelmien päivitys	40 000		40 000				
Kiinteistöjen sähköistyksen uusiminen	35 000		35 000	35 000	35 000		
Huolto/Päivystysauto, käytetty	15 000		15 000				

KADUT, PUUSTOT, LIIKUNTA JA MUUT YLEISET ALUEET			1 117 500			1 795 000		285 000	720 000
Uudisrakentaminen ja isot peruskorjaukset			910 000			900 000		150 000	0
Kukkurantie ja Rommekommäentie peruskorjaus (asfa)	160 000		160 000	40 000		40 000			
Leppäyriäntie peruskorjaus			0						
Rovastintie, Pastorintie	150 000		150 000	100 000		100 000			
Heinäahontien kevyenliikenteenväylä, yhteishanke EU	500 000		500 000						
Matrin ja Iisantie, Ukko-Paavontie peruskorjaus			500 000	160 000		160 000			
Peltoniemen katujen peruskorjaus	100 000		100 000	500 000		500 000			
Tölliintie peruskorjaus			100 000	100 000		100 000	150 000		150 000
Pienet peruskorjaukset, suunnittelu ja päällystysyöt			102 500			275 000		80 000	20 000
Pekka Halosentie väli Juhani Ahontie - Kivistöntie			50 000	50 000		50 000			
Asematien asfaltointi			40 000	40 000		40 000			
Puurusentie asfaltointi			50 000	50 000		50 000			
Seuratien asfaltointi			25 000	25 000		25 000			
Katujen peruskorjauksen suunnittelu	30 000		30 000	20 000		20 000	20 000		20 000
Eriksen nimeämättömät pienet kohteet	20 000		20 000	25 000		25 000	25 000		25 000
Vääräin vene satama	25 000		12 500	12 500		12 500			
Tori, Lapinlahti (WC + parkkipaikka v. 2024)			45 000	45 000		45 000	35 000		35 000
Valaismien ja valaistusjärjestelmien uusiminen, ladut	40 000		40 000	20 000		20 000			
Liikunta-alue tai muu ulkoilukuntarakentaminen			55 000			555 000		30 000	700 000
Kunto/luontopolku Peltoniemi -Vääriäni			50 000	50 000		50 000	40 000		10 000
Toiminnallinen puisto, Hiekkaranta			50 000	50 000		50 000			30 000
Skeittipuisto/Pumptrack			200 000	200 000		200 000	40 000		160 000
Valoareena, nurmennydistus, kentän peruskorjaus			300 000	300 000		300 000	45 000		255 000
Kivituhkakenttä, Haminaamäki	30 000		30 000						
Latu - (ja moottorikelkkareittien) pohjien peruskorjaus	50 000		25 000	25 000		25 000			
Uimahyppypaikka			60 000	60 000		60 000			
Haminaamäki hiitosilta uusiminen									
Mut pienet investoinnit			50 000			65 000		25 000	25 000
Vesistökuumostuskohde yhteistyössä ELY	70 000		35 000	50 000		25 000	50 000		25 000
Mönkijä telavaruustella			20 000	20 000		20 000			
Moottorikelkka			20 000	20 000		20 000			
Huoltoauto, käytetty	15 000		15 000						
Kunnan metsien hilenpidontalannoitus									
MUUT INVESTOINNIT JA PITKÄVAIKUTTEISET MENOT			100 000			55 000		15 000	15 000
Rakennusvalvoman sähköinen arkistointi	50 000		50 000	25 000		25 000			
Koulujen kalusteiden hankinta	30 000		30 000	30 000		30 000	15 000		15 000
Sähköisen asiointin palveluiden mahdollistaminen	20 000		20 000						
MAANHANKINTA			20 000			100 000		100 000	100 000
Kiinteistöjen osto (maa- ja metsätilat)	20 000		20 000	100 000		100 000	100 000		100 000
Yhteensä:	2 105 000	72 500	2 032 500						

6 Rahoituslaskelmaosa

Talousarvion rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Välisummana esitetään Toiminnan ja investointien rahavirta. Ylijäämäinen rahasumma osoittaa, että investoinnit rahoitetaan kokonaan tulo-rahoituksella, investointien rahoitusosuuksilla ja omaisuuden myynnillä. Negatiivinen välisumma osoittaa määrän, joka on rahoitettava pääomarahoituksella. Mainitun välisumman ja rahoituksen rahavirran yhteenlaskettu määrä osoittaa budjetoitujen rahavirtojen kokonaisvaikutuksen kunnan maksuvalmiuteen.

Rahoituslaskelma € (ulkoiset) ja tunnusluvut 1000 €

	TP 2022	TA 2023	Muutettu TA2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta	494	4 213	4 422	2 255	2 838	3 016
Vuosikate	813	4 213	4 422	2 255	2 838	3 016
Tulorah.korjaukset	-319					
Investointien rahavirta	-4 087	-2 867	-2 867	-2 032	-3 131	-1 359
Investointimenot	-4 286	-2 945	-2 945	-2 032	-3 131	-1 359
Rahoitusosuudet investointien	140	78	78			
Pys.vast.hyöd.luov.v	59					
Toiminnan ja investointien rahavirta	-3 593	1 346	1 555	223	-293	1 657
Rahoituksen rahavirta	-25	-903	971	1 119	264	-1 600
Antolainauksen muutos						
Antolainauksen lisäys						
Antolainojen vähennys						
Lainakannan muutokset						
Pitkäaikaisen lisäys	3 800	2 837	2 800	5 000	4 300	2 900
Pitkäaikaisen vähennys	-3 331	-3 740	-3 829	-3 881	-4 036	-4 500
Lyhytaikaisen muutos	-494		2 000			
Rahavarojen muutos	-3 618	443	2 526	1 342	-29	57
Lainamäärä €/as	3 991	3 956	3 942	4 065	4 094	3 919
Lainamäärä (pitkäaik.) €	36 901	35 998	35 872	36 991	37 255	35 655
Lainanhoitokate	0,4	1,1	1,1	0,7	0,8	0,7

Talousarviovuoden 2024 päättyessä lainamäärä olisi noin 37,0 miljoonaa euroa (4 065 eur/as), mikäli talousarvio ja investointiohjelma toteutuvat esityksien mukaisena. Suunnitelmakaudella vuonna 2026 lainamäärä kääntyisi laskuun.